

Списание за екология и горско стопанство • 3 лв.

Гора

5/2016

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Комфортни моторни пръскачки STIHL SR 430 и SR 450 за работа с голям обхват на действие

Носените на гръб, моторни пръскачки STIHL SR 430 и SR 450 се отличават с лесно управление, бързо стартиране и много голям обхват на действие (до 14,5 м), благодарение на което те са подходящи за използване при борба с вредителите за разпръскване на препарати за растителна защита на обширни площи с насаждения, както и при овлася-

ване на локални пожари. Комфортното им оборудване като антивибрационна система STIHL и резервоар за разпръсквания препарат с вместимост 14 л осигурява ефективна работа с минимално усилие. Моделът STIHL SR 450 има допълнително вградена функция за разпрашаване и разпръскване на гранули благодарение на механиката 2 в 1.

Издание на Изпълнителната агенция по горите

Високосна

Казват, че високосните години са години, белязани предимно с драматични събития. И тази година късните пролетни слани попариха надеждите за добра реколта на плодове и най-вече грозде. С плодовете както и да е - свикнахме да ядем чуждоzemни, но с продуктите ни от грозде, които печелят и престижни световни награди, не е желателно да се разделяме.

За горите, освен продължаващото съхнене и влошаване на здравословното състояние, предимно в долната лесорастителна зона, продължаващото усвояване на снеголомна и ветроломна маса от невисокосната 2015 г. и неголемите напоследък проблеми при реализацията на дървесина, ситуацията е в позитивни граници. След няколкото „зимни“ пожара обстановката към този момент е по-скоро благоприятна. Но в никакъв случай не трябва да приспива будителността.

Световноизвестни метеоролози и учени от БАН предупреждават, че лятото на 2016 г. за Балканския полуостров се очаква да бъде фантастично горещо.

Не за първи път се правят апокалиптични прогнози, свързани с климатични капризи. Но факт е, че през последните години, независимо дали са високосни, или не, сме свидетели на огромни бедствия.

За Нова година си пожелахме късмет. Но не трябва да разчитаме само на него.

Редакционен съвет:

Председател:

д-р инж. ЦЕНКО ЦЕНОВ

Членове:

инж. ДИМИТЪР БЪРДАРОВ
инж. ВАЛЕНТИН ЧАМБОВ
проф. д-р ИВАН ПАЛИГОРОВ
д-р инж. ГЕОРГИ ГОГУШЕВ
доц. д-р ГЕОРГИ КОСТОВ
доц. д-р ЗДРАВКО СТАЛЕВ

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg
(водещ на броя)

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Литературен сътрудник:
МИНА ОГНЯНОВА
minaognyanova175@gmail.com

Технически редактор:
инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisinova@abv.bg

Дизайн и предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортър:
ЙОРДАН ДАМИЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42;
тел./факс: 02 988 04 15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg
БИК TTBBBBG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖК „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.
Броят е погписан за печат на
09.06.2016 г. Индекс 20346.
Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Опечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността
на Изпълнителната агенция
по горите може да намерите
на Интернет адрес www.iag.bg

В броя

2 ЮИДП - Сливен: Инвестиции за залесяване и строителство на горски пътища

9 Състезания: Надпреварата по горски многообий в Хасково

10 Старите гори: как да ги разпознаем и опазим

14 Фестивали: Празникът на зелениката - традиции в единство с природата

16 Изложения: Иновативен дизайн и технологии показаха „Техномебел“ и „Светът на мебелите“

18 Информация: Лесовъди взеха участие в обучение

20 Лесозащита: Предизвикателствата на климатичните промени към горите

21 Гори и екология: Екосистемен подход в горското стопанство

23 Бялата черница - недооценен вид в агролесовъдството

24 Лесовъдство: Каменният дъб - доказано адаптиран у нас

25 Юбилеи

III Обичам България: 140 години родолюбие

На корицата

Снимка Йордан ДАМИЯНОВ

CONTENTS

2 SISE - Sliven: Investments for afforestation and construction of forest roads

9 Competitions: Forest contest in Haskovo

10 Old forests: How to recognize and protect them

14 Festivals: Feast of *Rhododendron ponticum* - traditions in unity with nature

16 Exhibitions: „Technomebel“ and „World of Furniture“ showed innovative design and technology

18 Information: Foresters participated in a training

20 Forest protection: Challenges of climate change to forests

21 Forests and ecology: The ecosystem approach in forestry

23 *Morus alba* - underrated species in Agroforestry

24 Forestry: *Quercus ilex* has adapted in Bulgaria

25 Anniversaries

III I love Bulgaria: 140 years patriotism

ЮИДП - Сливен: Инвестиции за залесяване и строителство на горски пътища

Югоизточното държавно предприятие - Сливен, бе първото от новосъздените 6 горски предприятия с ръководител инж. Пейчо Върбанов, което представихме през септември 2011 г., няколко месеца след приемането на новия Закон за горите и последвалите реформи. То стана ориентир за по-нататъшните ни посещения, защото много бързо загърби трудностите на старта и започна „да избистря“ политиката на тази форма на окрупнено обединение на стопанствата с различна структура и регионални особености.

Пет години след това посещение намираме разлики, и то с положителен знак. Много добре си спомняме, че тогава идеята за закриване на непечеливи дейности бе засегната и разсадниково производство, и залесяването. За да установим днес, че ЮИДП, икономически стабилизирано се, върна сред своите приоритети създаването на нови гори и строежка на горски пътища. От озвучения на Седмицата на гората размер на залесените от държавните предприятия гори за миналата година, при това най-голям за последните 4 години - 15 918 gka, 5500 gka се падат на ЮИДП - Сливен. От изградените или с пълна рехабилитация 178 km горски пътища в цялата страна 60 km нови и 30 km стабилизиирани пътни артерии са в района на дейност на ЮИДП. Тези успехи ни отведоха отново в Предприятието. Както и един имене - на тазгодишния носител на званието „Лесовъд на годината“ за 2015 г. инж. Жельо Марев.

**Инж. Жельо МАРЕВ - заместник-директор
на ЮИДП - Сливен**

Предизвикателство пред лесовъдската колегия

Създаването на нови гори чрез залесяване върху опожарените площи и голини винаги е било предизвикателство пред лесовъдската колегия. То е още по-актуално и трудно за решаване в долния лесорастителен пояс, в който попадат над 70 % от горите на ЮИДП - Сливен. Нашият регион - териториите на ДГС в Средец, Ямбол, Елхово, Тополовград, Свиленград, Харманли, Нова Загора и отчасти в Чирпан - е един от най-засушливите. Но там не се наблюдават интензивни процеси на съхнене. Два са основните фактори за това - извеждане на навременни отгледни сечи и залесяване с подходящи дървесни видове. При иглолистните - 80 % са с черен бор.

Трудностите при създаването на нови гори са в няколко посоки. Първо, голямата опасност от пожари. В някои Държавни горски стопанства като в Ямбол, Елхово, Свиленград и Харманли опожарените площи са залесявани по два-три пъти след огнените стихии, които бушуват през последните години. Второ, големите разходи за създаване на един декар гора, тъй като залесяваме след механизирана дълбока почвоподготовка. Третото предизвикателство е ограничен състав от дървесни видове, след като игнорирахме иглолистните.

Широкомащабното залесяване, което се извършва през последните години в ЮИДП, налага да си припомним някои позабравени практики - планиране на производството на фиданки по видове и количества, технологии за тяхното производство, методи и начини на залесяване, отглеждане и опазване на новосъздадените гори.

В системата на Предприятието разсадниците са с обща площ

2600 дка, като от национално значение са горските разсадници в ДЛС „Несебър“, ДГС „Тунджа“ - Ямбол, и ДГС - Мъглиж.

На проведеното в ДГС - Мъглиж, на 21-22 април национално съвещание за разсадниците се разискват нови технологии, сертифициране и актуализиране на разсад-

25-годишна култура от червен дъб в м. Ормана на ДГС - Ямбол, с обособена семенна база

Къде ще видите насаждение от черен орех в отлично състояние?

30-годишна култура от чинар в ДГС „Ямбол“, чието по-масово залесяване започва след 1980 г., като са създадени 350 дка насаждения със семенни и вегетативни фиданки

никовите площи, семенни градини и специализиране на разсадниците в държавните предприятия. През есента на м.г. в ДГС - Айтос, Бургас, Хасково, Елхово, Сливен, Стара Загора, Мъглиж, бяха засети семена от червен дъб - 3000 кг, зимен дъб - 1500 кг, цер - 6600 кг, благун, космат дъб, който се смята за много суhoустойчив вид - 300 килограма. От общо 14 400 кг жъльди ще получим 4 млн. фиданки.

Важен е въпросът за контейнерното производство на фиданки. В Югоизточното предприятие тази година ще се произведат над 200 000 контейнерни фиданки от иголистни видове. До две години предвиждаме 100 % от иголистните видове да са в контейнери. Широколистните видове, с които залесяваме - дъбове, липи, ясен и акация, ще се произвеждат по класически методи, но ще направим опит за производството им в контейнери. Този въпрос е възложен на научните работници в ЮИДП от отдела, чиято основа е Опитната станция по дъбовите гори в Бургас.

През октомври 2015 г. поради липса на фиданки за

залесяване засяхме 250 дка с жъльди от благун, цер и червен дъб. Зимата се оказа топла и се наложи да обработим посевите с хербициди. Последното пръскане извършихме през април и резултатите сега са добри. Семената са поникнали почти 100 %, чисти са от плевели. Проучвайки опита на залесяване с жъльди от 50-те години на XX в., установихме, че основната причина за провала им е ненавременното отглеждане и задушаването от плевели. Ние обрнахме особено внимание на този опит и нашите научни работници

*Ръководителят на разсадника
Мариана Минкова*

Залесяване на над 470 дка червен дъб и атласки кедър в м. Дервенски възвишения след горски пожар от 2012 г.

Декоративният разсадник „Ормана“ заема площ 264 дка и произвежда над 25 дървесни вида

проучиха почвите, произхода на семената, тяхната жизненост и кърпялкемост и метода на отглеждане. Този опит ще ни послужи при възстановяването на автохтонната растителност върху площите с черно- и белоборови насаждения. Препоръките, които сме дали на нашите поделения в тази област, са след съхненето на иголистните култури, причинено от биотични и абиотични фактори, да се залесява само с местни дървесни видове, основно дъбове, и да се извърши подпомагане на естественото възобновяване след изведените главни сечи.

Друг важен момент при залесването и отглеждането на млади насаждения е финансирането. За създаването на един декар култури в Предприятието се изразходват 500-600 лева. За залесените от нас 5500 дка нови гори, като от тях 1300 дка с топола по

Директорът на ДГС - Бургас, инж. Кирил Петров в зряло издънково дървично насаждение от 180 дка след изведената преди 4 г. възобновителна сеч в стопанския клас за превръщане

поречието на Марица и Тунджа, и отглеждането на две и тригодишни култури от фонд „Инвестиции в горите“ сме предвидили 1.6 млн. лв. и 2.1 млн. лв. от средствата на държавните горски стопанства.

Смятам, че неправилно се възприема от ръководствата на ДГС изразходването на средства за залесяване и отглеждане на млади насаждения без материален добив като бреме, влошаващо финансовия им резултат. Тази е причината да не се изсича подлесът при

Това тополово насаждение от 70 дка е само на 1 г., залесено е върху механизирано обработена почва и показва отличен прираст

главните сечи и да не се осветява подростът, което е особено важно мероприятие за широколистните гори.

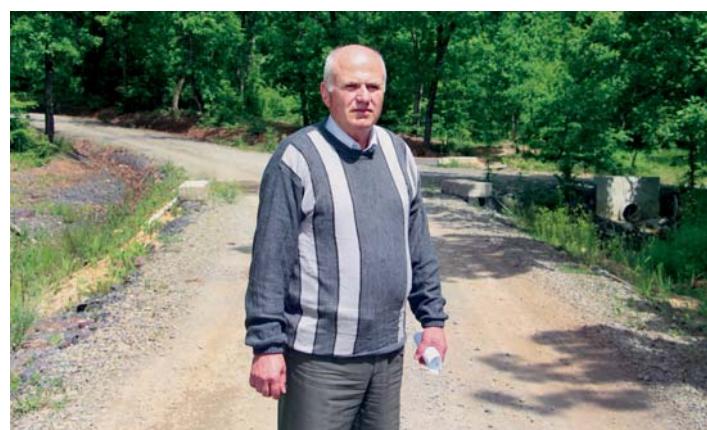
Инж. Михаил МИХАЙЛОВ - заместник-директор ЮИДП - Сливен

90 км горски пътища бяха построени и ремонтирани за 2015 година

По горскостопански планове ползването на дървесина в Югоизточното държавно предприятие възлиза на 969 300 м³ лежаща маса. За 2016 г. в годишния план бяха включени 918 116 м³, или 95 % спрямо ползването по горскостопански план (ГСП). Характерно за лесосечния фонд за тази година е, че сме дали предимство на извеждането на отгледни сечи за сметка на възобновителните. При предвидено ползване от отгледни сечи 351 000 м³ лежаща дървесина, сме комплектували 404 330 м³, или 115 %. По площ ползването от отгледни сечи, което е 13 730 ха, също превишиava предвиденото по ГСП - 12 982 хектара. Това ще доведе до подобряване на здравословното състояние и повишаване на продуктивността на младите насаждения. Особено важно това е за иглолистните култури, при които ненавременното провеждане на отгледни сечи ги прави неустойчиви и води до ма-сово съхнене на дървостоя. Въпреки че проблемът със съхненето на иглолистните култури от биотични фактори за нашето предприятие не е толкова сериозен, както в някои други райони на страната, съществува и при нас. Най-сериозно са засегнати културите в Държавните горски стопанства в Айтос и Казанлък, ДЛС „Мазалат“ - Горно Сахране, и други. Много полезни за бъдещото стопанисване на тези култури са указанията, дадени от ИАГ на основание решенията от Националното съвещание в Кюстендил през февруари.

Основните приходи за предприятието са от реализация на дървесина. По финансов план за 2015 г. бяхме заложили 964 485 м³ лежаща дървесина. Вследствие на добрата организация на дърводобивния процес, необходимостта от усвояване на значителни количества от санитарни сечи (в ДГС - Ивайловград) и липсата на проблеми при реализацията на дървесината, бяха реализирани 1 036 697 м³ (107 % спрямо финансовия план). С най-голям принос при реализацията на дървесината са ДГС - Котел (90 750 м³), Сливен - (73 990 м³), Айтос (64 280 м³) и ДЛС „Ма-

залат“ (54 400 м³). За да изпитват фирмите от района сигурност в дългосрочен план, през 2015 и 2016 г. бяха обявени на процедури значителни количества за сключване на дългосрочни договори (за 5 години). За дърводобив бяха отдадени 59 000 м³, за продажба от склад - 75 400 м³, и за продажба „на корен“ - 78 400 м³. Проблем при дългосрочното отдаване е, че при продажба „на корен“ фирмите не усвояват

Инж. Стоян Желев - началник на отдел „Отдаване на дейности и капитално строителство“ в ЮИДП, показва участък от 5-километровия стабилизиран горски път в м. Песакъла, на територията на ДГС - Бургас, ремонтиран през 2015 г. със средства от фонд „Инвестиции в горите“

яват ритмично дървесината и остават голям процент преходни отели. Малък е интересът и към процедурите за дългосрочни договори за дърводобив, като дори една от фирмите при сключен договор за 2015 г. отказа да подпише анекс за 2016 година. Недостигът на фирми, желаещи да извършват дърводобивна дейност в района на Предприятието, принуди някои от териториалните поделения да назначат собствени работници. Така през тази година ще бъде усвоена част от лесосечния фонд в ДГС - Айтос, Карнобат, Малко Търново, Свиленград, Елхово, Стара река, Котел, Казанък, Мъглиж, Карнобат, ДЛС „Мазалат“ - Горно Сахране, и „Тунджа“ - Ямбол. Със собствени работници предимно се добиват дърва за огрев за местното население.

През последните години особено внимание се обръща на сертифицирането на стопанствата по стандарта за горска сертификация за управление на горите FSC. Досега пет териториални поделения имат издадени индивидуални сертификати, а десет са в заключителен етап по издаване на групов сертификат. За 2016 г.

Инж. Николай Вълчанов - зам.-директор на ДГС - Царево (отляво) и инж. Станчо Негков - началник на ГСУ - Ахтопол, на построения миналата година път до границата (9.5 km) със средства от фонд „Инвестиции в горите“ в полза на националната сигурност

вече е обявена процедура за сертифициране на още шест стопанства, като амбициите ни са през следващата година да приключим този процес със сертифицирането на последните единадесет териториални поделения.

От акумулираните средства във фонд „Инвестиции в горите“ най-голям процент се изразходват за строеж и ремонт на горски автомобилни пътища. По изпълнение на Решение на МС № 17/14.01.2015 г. за неотложни мерки във връзка с миграционния натиск по границата на България, през 2015 г. бяха стабилизириани 30 km горски автомобилни пътища в стопанствата на българо-турската граница. За целта бяха изразходвани 3 293 000 лева. В останалите стопанства бяха построени и ремонтирани още 60 km горски автомобилни пътища на обща стойност 3 268 000 лева. За 2016 г. са планирани за ремонт и стабилизиране още 30.1 km на стойност 3 010 000 лева.

Димитър Димитров - началик-участък в ДЛС „Ропотамо“ на новопостроения миналата година 6-километров път в м. Равна гора, за който стопанството е отдало 260 000 лв. собствени средства

**Инж. Константин НЕДЕВ - заместник-директор
на ЮИДП - Сливен**

Удачно е създаването на общо ловно звено за предприятията

Ловна дейност

На територията на ЮИДП - Сливен, са разположени пет Държавни ловни стопанства - „Граматиково“, „Ропотамо“, „Несебър“, „Тополовград“ и „Мазалат“. Дивечовъдните участъци са 86, като за 67 от тях са сключени договори за предоставяне на стопанисването и ползването на дивеча на юридически лица.

Основните функции на държавните ловни стопанства са опазване и грижа за дивеча, обогатяване на биологичното разнообразие, създаване на устойчиви популации чрез извършване на ловностопански мероприятия и строеж на биотехнически съоръжения. Това води до повишаване на качеството на организирания ловен туризъм и генериране на повече приходи за Предприятието. През изминалата година акцентът на дейността на държавните ловни стопанства бе поставен върху дивечоразвъдната дейност. Основната цел бе да се подобрят качествените показатели на дивечовите популации и да се отгледат екземпляри с добри трофейни качества. Това постигаме чрез оптимизиране

на възрастовото и половото съотношение на стадата.

През последните години достигнахме допустимите запаси на основните видове дивеч на територията на петте ловни стопанства. Като изключим рязкото намаляване на запасите на муфлона в периода 2014-2015 г. поради заболяването „син език“, здравословното състояние на популациите е добро.

На базата на тези резултати има възможност по линията на организирания ловен туризъм да се отстрелят качествени трофеи. За съжаление приходите от организирания ловен туризъм са недостатъчни. Отстрелят е занижен поради липса на клиенти и трудно възстановяваме позициите си в международния ловен

Таблица

Дивечови запаси на основните видове дивеч по ДЛС за 2014-2016 г.

Поделение	Благороден елен			Елен лопатар			Сърна			Дива свиня			Муфлон		
	2016 г.	2015 г.	2014 г.	2016 г.	2015 г.	2014 г.	2016 г.	2015 г.	2014 г.	2016 г.	2015 г.	2014 г.	2016 г.	2015 г.	2014 г.
„Граматиково“	358	345	360	65	58	43	443	420	410	690	730	901	43	34	32
„Ропотамо“	442	491	644	346	326	325	48	42	36	580	645	637	73	75	149
„Несебър“	368	310	275	40	35	36	153	140	145	841	763	716	132	108	159
„Тополовград“	129	122	175	60	30	160	288	288	252	307	288	278	0	0	0
„Мазалат“	373	356	333	0	0	0	412	394	360	435	480	418	6	4	0
Общо ДЛС	1670	1624	1787	511	449	564	1344	1284	1203	2853	2906	2950	254	221	340

туризъм. Въпреки че българските ловци постепенно заемат тази ниша, това е недостатъчно и една от задачите на ловностопанска дейност на предприятието е подобряване на маркетинга и рекламираната дейност в чужбина. Удачно би било създаването на общо звено, което да организира и координира тази дейност за всички държавни горски предприятия.

На територията на Югоизточното държавно предприятие има две дивечови ферми за ловни птици - към Държавните ловни стопанства „Тополовград“ и „Мазалат“. Фермите работят добре и изпълняват поставените им задачи, но през последните години срещаме затруднения с реализациацията на произведените ловни птици. Това наложи да се намалят разчетите за производство на фермите и те да се специализират. Фермата към ДЛС „Тополовград“ произвежда колхидски фазан, а към ДЛС „Мазалат“ - яребица и американска пуйка. Разчетът за 2016 г. за производство на колхидски фазан е 6000, а за производство на яребица - 5270 броя. Първата партида фазанчета вече е излюпена.

По-голямата част от дивечовъдните участъци (ДУ), за които са склучени договори за стопанисване и ползване на дивеча от юридически лица, съгласно чл. 36, ал. 1 от ЗЛОД, се стопанисват добре и в поведението на ползвателите личи грижата на добрия стопанин. Изпълняват се инвестиционните програми, редовно се подхранва дивечът, строят се биотехнически съоръжения, подобрява се фуражната база и местообитанията. Някои от ползвателите са изпълнили вече инвестициите за целия период на договорите. Преобладаващата част от оценките за стопанисването и ползването на дивеча в отадените ДУ е добра. Дивечовите запаси в повечето ДУ нарастват, като с тази цел и в много от тях ползването е минимално.

От вноски на ползвателите на дивечовъдните участъци в ЮИДП през 2016 г. до сега са постъпили около 1 224 000 лв. с ДДС,

които се изразходват изключително за развитие на ловностопанска дейност в предприятието.

Охрана на горите

С цел подобряване на охраната на горите в началото на 2015 г. бяха създадени 28 модулни екипа към териториалните поделения на ЮИДП. През годината те извършиха 28 650 проверки, от които 2612 на обекти за добив на дървесина, проверени бяха 11 159 превозни средства, 9589 ловци, 5290 физически лица. В резултат бяха съставени 178 констативни протокола, 1193 акта за установяване на административни нарушения по ЗЛОД и ЗГ. Задържани бяха като предмет на нарушение и средства за извършването им - 31 м³ обла строителна дървесина, 692 пр. м³ дърва за огрев, 1130 кг недървесни горски продукти, 27 МПС, 15 коня, 83 каруци, 24 броя други инструменти за добив на дървесина. Задържани и предадени в полицията бяха 1 незаконно оръжие и 4 законно притежавани оръжия, с които са извършени нарушения.

При анализ на дейността на модулните екипи през 2015 г. Управителният съвет на ЮИДП, отбелязвайки добрите резултати от дейността им, обрна внимание на малкия дял на задържаната едра строителна дървесина, съставянето на актове предимно за дребни нарушения за транспортиране на незначителни количества дървесина с велосипеди, колички и каруци. Прави впечатление малкият процент на регистрирани нарушения, извършвани от служители и от ползватели на дървесина, поради съществуващите връзки на подчиненост към ръководството на съответното териториално поделение. Поради тези причини към централното управление на ЮИДП със Заповед № РД-10-64/17.02.2016 г. бяха създадени 12 модулни екипа с цел да се подобри ефективността на охраната и контрола по дисциплината на ползването от горите, разкриването на нарушения с участието на служители на ЮИДП. В съ-

След ремонт сградата в м. Аркутино вече е с категория „ловна резиденция“

Инж. Борислав Цветков - директор на ДЛС „Ропотамо“ - м. Аркутино

Дива свиня в Държавен дивечовъден участък - Ормана, ДЛС „Тополовград“

става на екипите бяха привлечени най-добрите и ефективно работили до този момент служители от мобилните групи, а от регионалните дирекции по горите бяха поканени служители с доказан опит и професионализъм и висок образователен ценз, за да могат да се реализират амбициозно поставените цели. Екипите бяха оборудвани с качествени високопроходими автомобили със специален режим на движение, униформено облекло, стоп палки, сигнални жилетки. Всяка група разполага с таблет с мобилен интернет, програмно осигуряване и карти на района на ЮИДП, който предоставя цялата налична информация на ЮИДП за извършване на проверки и констатиране на нарушения. Подготвя се по ръчка за прибори за нощно виждане, което ще повиши ефективността и срещу нарушителите по Закона за лова и опазване на дивеч.

Ефектът от дейността на екипите през изминалите три месеца е видим. Заловени са, съставни са актове и са предадени на разследващите органи лица, извършващи незаконен лов с оръжие, поставяне на примки и използване на кучета. Констатирани са нарушения и са съставени актове на лица, извършващи незаконна сеч, както и на фирми ползватели, на лицензиран лесовъд, а също така и на служители на ЮИДП, допуснали нарушения по Закона за горите.

Наред с дейността по констатиране на нарушенията, на база щатлните проверки и доклади трябва да се отбележи и отличната превантивна дейност на екипите. Въз основа на техни констатации ръководството на ЮИДП набелязва мерки за подобряване на

дисциплината на ползване, охрана и контрол. Има наказани дисциплинарно и освободени горски надзоратели и ръководни служители, допуснали нарушения, създаващи предпоставки за извършване на незаконни действия в горите. Това мотивира останалите служители в предприятието да повишат прецизността на работата си и да засилят контрола по дейностите, извършвани в горските територии.

За повишаване на ефективността на дейността на новосъздадените мобилни групи са необходими някои промени в нормативната база:

- Даването на достъп за проверка на складове, цехове и предприятия за преработка на дървесина, тъй като има случаи, в които не може да се установи в местоположението на незаконно добита или транспортирана дървесина.
- Разширяване на правомощията на служителите в мобилните екипи като тези на горските инспектори за задържане на нарушители и използване на помощни средства, което е наложително особено в случаите на констатиране на нарушения по Закона за лова и опазване на дивеч, където нарушителите са въоръжени и много добре оборудвани.
- Даване на достъп на служителите на мобилните екипи до информациите, съхранявана от ИАГ, и до мобилните приложения, засягащи дейността на охраната на горите.

Весelin Вълев - ловен надзорател в ДДУ - Ормана

Мисията „залесител“ - Възможна

На тазгодишното откриване на Седмицата на гората призъм „Лесовъд на годината“ бе връчен на инж. Жельо Марев - заместник-директор на Югоизточното държавно предприятие - Сливен.

Създаването на нови гори е онази кръвна или може би духовна течност, която изпълва вените на лесовъда Марев цял живот, където и да се намира, каквото и да прави. Момче, родено през 1950 г. в тополовградското село Планиново, в което се гледа предимно тютюн, не мечтае да стане космонавт, а просто да не е говедарче. Вярно, баща му и чичо му са горски и като ученик Жельо вшишва не прахта на полето, а чи-

стия въздух на гората и за първи път се включва в залесяване на 15 години. И както излиза - завинаги. Техникум, работа в Родопите и във Сара планина, после отново в Ямболско. И работа в северната република Коми още в онова безкраино трудно време, когато там се „наливат основите“ на съвместния сърводобив. Имайки зад гърба си солиден трудов стаж, през 1984 г. Жельо Марев завърши редовно ВЛТИ. Ямболският край е беден на гори. Известна е приказката: като излети птиче от Стара планина, може да кацне чак на Бакаджика, извисил снага над Ямбол. И една от първите битки на инж. Жельо Марев е съ-

здаването на полезащитните горски пояси, може би точно по пътя на старопланинските птички към равнината. Онези зелени спасителни пояси, хвърлени от лесовъдите на тази суха земя, която сега е като предвърнето на рая. Да бъде рай обаче ѝ трябват още нови гори. С тази залесителска мисия инж. Марев се завръща в лоното на лесовъдската професия, от която по независещи от него причини е отсъстввал по-продължително. И се радва много, че има млади лесовъди като директорът на Ямболското стопанство инж. Николай Мишинев, които се посвещават със сърце на тази мисия.

Инж. Марев обича да се рови из горската история, затова знае кога и как са започнали залесяванията в неговия нелесист край, какво е правил лесовъдът тук, какви „лекции“ му е изнасяла природата. Той обича да извлича уроци от тази история. Например от тази за създаването на първата култура от чинар в ГС - Ямбол, в м. Горна Топчия, през 1955 година. И тъй като през 80-те години на миналия век тополовите насаждения по поречето на Тунджа са масова практика, инж. Марев се интересува от по-сълговечни дървесни видове - чинар, черен орех, дъб, ясен, и решава да продължи този опит. Започва да създава такива насаждения, които, след прецизните отгледни сечи, когато се изваждат наистина изоставащи в развитието си дървета, се доближават до естествената гора, и то с немалка производителност. „Предизвикателство - казва инж. Марев - е да създадеш гора. Сееш слънчоглед, не е станал тази година, година ще засееш пшеница. С гората няма как да е така“.

Когато пътуваме из Ормана - тази дивна, тучна от зеленина, местност, за която някога един чуждестранен лесовъд е казал, че прилича на „добрата стара Англия“, можем да видим една от успешните практики на инж. Марев. В чинаровото насаждение, което наближава 30-ата си година, височината на дърветата достига вече 26 метра. Насаждението от 80 гка е част от общите 350 гка, създадени за 10 години със семенни и вегетативни фиданки, произведени от зрели резница по методиката на проф. Недялко Делков в ГС - Ямбол. Дърветата дават текущ прираст от 20 м³ на хектар. Инж. Марев е убеден, че чинарът има място в създаването на нови гори и особено върху площи, на които тополите показват лош растеж. Да, това е предизвикателството за всеки лесовъд с усещ към експеримента, но колко полезно за природата ще е създаване на смесени култури.

За залесителното дело в Ямболския край интерес представлява червеният американски дъб, като са създадени 700 ха от вида. На едно място в Ормана намираме отлична 25-годишна култура от този вид, която илюстрира мечтата на лесовъда за такива гори.

А какво ни говори над 200-годишното дърво от вида летен дъб? Инж. Марев, който „слуша“ природата, може да каже: „Навремето Орманът (гората иначе) е класическа нискостъблена гора с основен вид бряст, с ясени, летен дъб, клен, изсичана всеки 18 години. Нейното правилно превръщане от издънкова във високо-

стъблена трябва да е успех за лесовъда, а не проба и грешка. Много добри примери за възстановяване на издънковите гори имаме в ДЛС „Ропотамо“ и „Несебър“, в ДГС - Бургас, Кости, Царево, Малко Търново. Благодарение на работата на Бургаската станция по дъбовите гори (сега отдел към Предприятието) и в резултат на правилни и навременни сечи, възстановяването на издънковите гори е отлично“.

Ако видяхме и нещо необичайно или по-скоро нещо, което никъде не сме виждали, това е културата от черен орех, в отлично състояние. На този вид ценна и рядка е дървесината, която намира ако не широко, то дизайнерско приложение в практиката.

Какво днес вълнува инж. Марев и за какво получи високото лесовъдско отличие като лесовъд за 2015 година?

„Когато приех поканата на ЮИДП да се върна на държавна работа, аз имах идея, която обсъдих с ръководството на предприятието предварително. А тя е увеличаване на лесистостта в долния лесорастителен пояс, в който се намират над 70 % от горите на Предприятието, и по-специално за Ямболския край, където тя е само 9 %, и за възстановяване чрез залесяване на пожарищата, регистрирани до края на 2015 г. във всичките териториални поделения на Предприятието.“

Освободените след пожари площи са общо 30 000 гка - в района на Средец, Елхово, Ямбол, Свиленград, Харманли, Нова Загора. По програмата на ЮИДП залесяването на тези площи с темповете, които успяват да постигнат през миналата година - по над 5000 гка годишно, тази работа ще отнеме 5-6 години. В земеделския фонд „чакам“ още 150 000 гка, които могат да станат нови гори. И не само това. Лесовъдите, хванали се с тази позабравена в последното десетилетие задача, си задават и важни въпроси, които непременно ще бъдат актуални след свършената в залесяването работа: ще има ли средства за отглеждане на младите насаждения, ще има ли пазар за дребна, технологична дървесина? Иначе бъдещето на създаваните гори се обезсмисля. За видовете вече не се спори, защото инж. Марев поддържа теорията, че лесовъдството е регионална наука. В повечето месторастения ще се възстановява широколистната растителност, с минимум иглолистни за цялото предприятие.

Видяхме примери за това намерение по Дервентските възвищения, пострадали от огъня през 2012 г. и възстановени със залесяване на площ 470 гка в съчетание червен американски дъб, атласки кедър и съвсем малко черен бор.

Мисията, на която се посвещава инж. Жельо Марев, е възможна и в началото на XXI век. Природата само ще помага и ще направлява намеренията на лесовъдите.

Екип на сп. „Гора“
Борис ГОСПОДИНОВ
Светлана БЪНЗАРОВА
Юлия СЪЧЕВА
Снимки Йордан ДАМИЯНОВ

Доц. Георги Костов е избран за заместник-министр на годината

На 3 юни заместник-министърът на земеделието и храните доц. Георги Костов е удостоен с годишната награда на Асоциацията на българските градове и региони (АБГР) „Заместник-министр на годината“, в категория „Партийство с гражданска сектор“. Наградата бе връчена от изпълнителния директор Ергин Емин (на снимката) по време на общо събрание и конференция „Местните власти и регионалното развитие“, организирана от Асоциацията на българските градове и фондация „Конрад Аденауер“ в Разлог. „Министерството неотклонно следва политика на развитие на селските и горски райони и превръщането им в добро и привлекателно място за труп и за живот. Между институциите има утвърдени добри практики на сътрудничество и съвместни подходи при решаването на многобройните предизвикателства, както в социалната и икономическа сфера, така и нововъзникващи проблеми, свързани с промените в климата и опазването на средата, в която живеем“, каза при награждаването зам.-министърът доц. Георги Костов.

Състезания

Нагреварата по горски многобой в Хасково

Отборът на ПГДС „Иван Асен II“, класирал се на първо място, с ръководител инж. Николай Попов

Състезателите от ПГС „Христо Ботев“ - Велинград

От 3 до 5 май се провежда национално състезание „Горски многобой“ в Хасково. Участие взеха девет професионални гимназии от Банско, Берковица, Варна, Велинград, Кърджали, Мъглиж, Чепеларе и Чомаковци. Организатори са Министерството на образованието и науката и Професионалната гимназия по дърводобив и строителство „Иван Асен II“ - Хасково.

Нагреварата премина в девета. В първия състезателен трябаше да разпознават дървесни видове и насекоми, да садят фицанки, да повалят дървета, да показват умения в риболова и стрелбата с пневматична пушка, а във втория - сглобяване и разглобяване на бензиномоторен трион и рязане на шайби.

Лошите метеорологични условия не попречиха на отборите да се справят с изпитанията. Ръководителите и представители на Лесотехническия университет бяха включени по време на състезанието като съдии по състезателните дисциплини.

Шампиони тази година са учениците от ПГДС „Иван Асен II“

- Хасково. Купата на победителите и златните медали спечелиха Дейвид Величков, Хасан Ердинч, Даниел Светославов и Алекс Михайлова. Високото отличие бе и за техните преподаватели инж. Николай Попов, инж. Недрем Касим и Диана Конгалова.

Второто място бе присъдено на Професионалната гимназия по горско стопанство „Христо Ботев“ - Велинград. Отборът бе в състав Ваис Чолаков, Красимир Цанков и Димитър Димитров, с ръководител инж. Ася Линчева.

За третото място се пребориха възпитаниците на Професионалната гимназия по селско, горско стопанство и туризъм „Никола Й. Вапцаров“ - Чепеларе, с участници Дениз Сюлейманов, Виктор Шукеров, Фахри Местанов и Димитър Чалъков.

За отличните постижения представители на фирмите партньори - „Хускварна България“ ЕООД и „Андреас Штил“ ЕООД, наградиха победителите с последен модел бензиномоторен трион.

Всички ученици в горския многобой получиха възможността да бъдат приемани като студенти без приемен изпит в предпочитана от тях специалност в Лесотехническия университет в София. Т

Старите гори: как да ги разпознаем и опазим

Доц. д-р Цветан ЗЛАТАНОВ, доц. д-р Георги ХИНКОВ - Институт за гората при БАН,
д-р инж. Георги ГОГУШЕВ - РДГ - Благоевград, доц. д-р Момчил ПАНАЙОТОВ,
инж. Александър ДУНЧЕВ - Лесотехнически университет

Изчерпването на ресурсите на горите в локален и в глобален мащаб и унищожаването на първичните нестопанисвани гори постепенно довежда до осъзнаване на необходимостта от тяхното опазване и оптимизирано управление (FAO, 2012). Стратегиите за това са различни в отделните страни и региони. В повечето европейски държави, в това число и в България, традиционно се търси интеграция между опазване на горските местообитания и развитието на горската промишленост - т.нр. екстензивно горско стопанство.

Във всички концепции за природосъобразно стопанисване на горите са заложени изисквания за определяне и поддържане на участъци със стари гори, наричани още гори във фаза на старост (*old-growth forests*). При това ограничаване на ползването в стари гори не трябва да става за сметка на стопанисваните гори, които да се преексплоатират. Концепцията за поддържане на стари гори би трябвало да се интегрира в самото стопанисване и участъците със стари гори (най-често с площ от няколко десетки хектара) да се поддържат в самите територии, които са обект на стопанска експлоатация. Същевременно, за да могат участъците от стари гори да изпълняват важните си функции по отношение на запазване на биоразнообразието, е необходимо да се осигури и свързаност между тях чрез групи биотопни дървета или малки по площ участъци с характер на гори на старост - т.нр. острови на старостта. Всичко това е най-добре да става с ангажиране както на националната горска администрация (за систематично обособяване и защита на най-ценните стари гори), така и на стопаните на гората с цел интегриране на този процес с горскостопанското планиране.

Много често, когато се говори за стари гори, се коментират горите в недостъпните басейни. Някои смятат, че те са изключително ценни за опазване на горското генетично и биологично разнообразие и трябва да се поставят под режим на защита, а други виждат в тях възможен резерв за експлоатация. Горите в затворените басейни най-общо могат да се разделят на няколко групи:

- гори, които се намират на действително трудни терени, без налична транспортна мрежа;
- гори, които не представляват ценност от дърводобивна гледна точка - на много стръмни и скалисти терени;
- гори, които попадат във вододайни зони и не са разработвани;
- гори, които все още не представляват интерес за стопанска експлоатация: големи комплекси от иглолистни култури; млади издънкови гори; горски басейни с клоносечни и главосечни букови и дъбови гори.

Характеристики на горите във фаза на старост

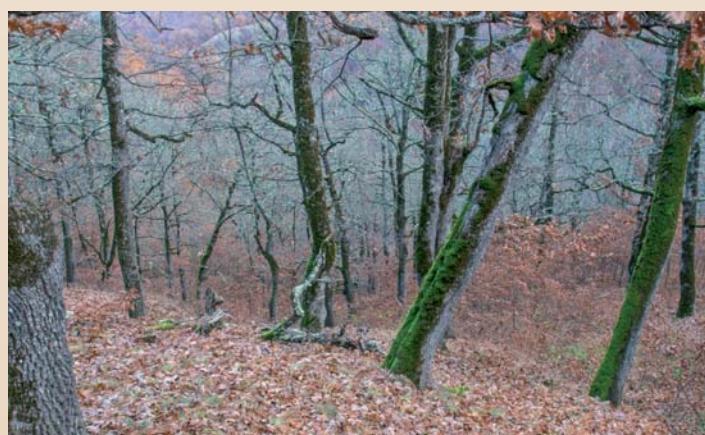
Една от причините за забавения процес по определяне и опазване на горите във фаза на старост е липсата на съгласие за това кои параметри най-добре описват тези гори и за важността на всеки параметър в крайната оценка. Наличието на много и разнообразни критерии се основава и на разнообразието от горски екосистеми

Лежаща мъртва дървесина в стара смърчова гора

ми и консервационни цели. Най-често използваните характеристики за идентификация на горите във фаза на старост са пет: форма на разпределение на дърветата по степени на дебелина; численост на дърветата с размери, близки до максималните за съответния дървесен вид; акумулация на лежаща и стояща мъртва дървесина; пространствена структура на гората, в т.ч. наличие на нарушения в склопа; наличие на следи от стопанска дейност (Kimmings, 1997, National Research Council, 2000, Uhlig et al., 2001, Hilbert and Wienszczyk, 2007).

Форма на разпределение на дърветата по степени на дебелина
Няма определена емпирична функция, която универсално да описва формата на разпределение на дърветата по степени на дебелина в горите, намиращи се във фаза на старост. Най-често с най-висока адекватност се характеризират намаляващата експоненциална функция и тристепенната функция на Weibull (Westphal et al 2006). Горите във фаза на старост, съставени и от сенкоиздръжливи, и от светлолюбиви видове, се характеризират с постепенно намаляване (макар и често неравномерно) на участието на дърветата с увеличаване на техния диаметър. В България това се потвърждава и в смесени смърчово-елово-букови гори в резерват „Парангалица“ (М. Панайотов, непубл.) и гори във фаза на ста-

Стара гора от благун

Стара гора от смърч и черен бор върху недостъпен терен

рост от черна муга в Пирин (Rangelova and Panayotov, 2013). **Численост на дърветата с размери, близки до максималните за съответния дървесен вид**

Числеността на дърветата с пределни размери на единица площ зависи от разнообразни фактори, в т.ч. от дървесния вид, условията на месторастене, наличието на котли и свободни пространства и други. В прилаганите комплексни оценки за стари гори се използват различни пределни размери, които зависят преди всичко от доминиращия дървесен вид. При оценка на структурната характеристика на стари гори в Европа най-често се използва диаметър 70 см (Nilson et al 2002, Svoboda and Pouska 2007), докато за горите в западните части на Северна Америка - 100 см (Acker et al 1998). Nilson et al (2002) посочват че 10-20 дървета на хектар, с диаметър по-голям от 70 см, в старите гори на Централна Европа и Южна Скандинавия съответстват на над 20 дървета с диаметър над 40 см в бореалните гори. По данни за някои резервати и стари гори в България (Ц. Златанов и др., непубл., М. Панайотов, непубл.) броят на едроразмерните дървета с диаметър над 70 см на височина 1.3 м е: 16 бр./ха в смесени гори от черен бор и черна муга в резерват „Али ботуш“; 9 бр./ха в благунови гори в резерват „Соколата“; 9 бр./ха в смесени гори от благун и горун в резерват „Средока“; 40 бр./ха в смесени гори от полски ясен, обикновен дъб и полски бряст в резерват „Камчия“, 61 бр./ха в гори от обикновен дъб в защитената местност „Стария дъб“; 32 бр./ха в букови гори в резерват „Конгур“ и 35 бр./ха в букови гори в резерват „Стенето“.

Акумулация на лежаща и стояща мъртва дървесина

Количеството и състоянието на мъртвата дървесина в горите във фаза на старост представляват един от основните критерии за тяхното описание. До голяма степен причината е в това, че мъртвата дървесина е основен фактор за функциите на тези гори за опазване и поддържане на биоразнообразието. Някои сапрофитни видове, птици и прилепи могат да съществуват само при наличието на достатъчно големи количества мъртва дървесина с адекватни размери и в различни фази на разлагане. Старите гори се характеризират с високи количества мъртва дървесина, като значителна част от нея е представена от лежащи или стоящи дървета с големи диаметри (над 50 см). В резерват „Парангалица“ в стари буково-елово-смърчови гори тя надхвърля 200-300 м³/ха (М. Панайотов, непубл.). По-ниски количества - 50-100 м³, са характерни за много от старите дъбови и букови гори в България. Така в сравнително запазени участъци в дъбови гори в резерватите „Камчия“ и „Узунбоджак“ общите количества мъртва дървесина са около 110-140 м³, а в повлияни от човешка дейност в миналото гори в м. Сини вир, резерватите „Средока“ и „Соколата“ са около 30-40 м³ (Ц. Златанов и др., непубл.). По данни от същото проучване на Златанов и др. в запазени букови гори като в резерватите „Стенето“, „Конгур“ и „Силкосия“ общите количества мъртва дървесина варират от 40 до 140 куб. метра. Трябва да се отбележи, че в повечето от тези гори, независимо от природозашитния им статус, до неотдавна съществува практика по събиране на мъртвата дървесина от местно население и това намалява общото ѝ количество. Друга важна характеристика на мъртвата дървесина е степента на разложение. В старите гори

присъстват високи количества от различни класове на разложение. Присъствието на предимно скорозагинали дървета с по-малки размери е свидетелство или за по-ниска възраст на гората, или за съществуала доскоро практика по събиране на мъртва дървесина. **Пространствена структура на гората, в т.ч. наличие на нарушения в склопа**

За горите във фаза на старост е характерна неравномерна пространствена структура. До голяма степен описането ѝ зависи от това в какъв мащаб се разглежда структурата. Например малък по площ участък (под 1 ха) може да е с хомогенен строеж, но на ниво на по-голяма пространствена единица (над 5 ха) да е налично разнообразие от участъци с различаващи се структури. В случаите, когато даден участък е моделиран предимно от периодичното загиване на единични или малки групи дървета, е типично наличие на котли с диаметър до доминиращата височина на дървостоите. Те са заети от по-млади дървета с различна възраст. Подобен тип неравномерна структура е характерен за стари смесени гори с участие на бук, ела и смърч, стари букови, дъбови, мурви и някои борови гори. За други гори е характерно загиване на по-големи групи дървета, най-често като резултат от природни нарушения - ветровали, снеговали и снеголоми, пожари или нападение от насекоми. В тези случаи гората има пространствена структура, подобна на мозайка, в която отделните участъци може да са сравнително едновъзрастни. Подобна пространствена структура се наблюдава често в стари смърчови гори в субалпийската зона. В гори, засегнати от по-мащабни природни нарушения в минал период, е възможно и едновременното наличие на млади участъци и сред тях по-малък брой стари дървета, които са неравномерно или равномерно разпределени в територията. Въпреки че подобни гори не притежават част от атрибути на типичните „стари гори“, те реално може да са с висока възраст на доминиращите дървета и да изпълняват желаните от старите гори функции.

Наличие на следи от стопанска дейност

Изследвани стари гори в България (Ц. Златанов и др. 2012-2015 <http://www.wwf.bg/>) най-често попадат в няколко характерни категории. Първата, при която липсват каквито и да е следи от стопанска дейност и няма исторически данни за нея. Подобни участъци са установени както в резервати („Стенето“, „Боатин“, „Козя стена“, „Риломанастирска гора“, „Али ботуш“, „Конгур“, „Баюви дупки - Джинджирица“, „Парангалица“ и др.), така и в недостъпни, икономически неизгодни за дърводобив до настоящия момент гори. Втората, при която се откриват следи от стопанска дейност в недалечното минало (допреди повече от няколко десетилетия или от времето на интензивния дърводобив в страната - до началото на 70-те години на ХХ в.). Част от горите в българските резервати попадат в тази категория. Дори и в резервати, които са обявени преди повече от 40-50 г., могат да се установят следи от стопанска дейност (например пънове и неизползвани в наше време горски коларски пътища). Такива гори има в резерватите в Странджа („Витаново“, „Узунбоджак“, „Силкосия“ и „Средока“), в Стара планина (по-ниски и достъпни билни части на „Стенето“, „Боатин“, „Царичина“), в Осоговска планина („Църна река“), в резерват „Камчия“

Стара букова гора във вододайна зона

и други. Повечето гори в тези резервати могат да преминат към първата категория след 1-2 десетилетия, ако не се допусне стопанска дейност. В третата категория са налични отчетливи следи от стопанска дейност през последните 2-3 десетилетия. По-голяма част от старите гори в България попадат в тази категория.

За прилагането на критериите за определяне на гори във фаза на старост се налага натрупването на допълнителна информация (измерими показатели структура по диаметър, доминираща височина и др.) за определяне на структурата на „гора във фаза на старост“. Тези данни трябва да се събират при инвентаризацията на горите, тъй като прилаганата у нас инвентаризация дава чисто технически данни за насажденията (запас, среден диаметър, средна възраст), които служат единствено за изчисляване на запаса и планиране на ползването. Все още липсват измервания, които да дават информация за протичащите в насажденията процеси. От съществено значение е липсата на цифрови параметри, описващи структурата на горските насаждения, в т.ч. разпределението на дърветата по степени на дебелина, наличието на дървета с размери, близки до максималните за съответния дървесен вид и условия на месторастене, нарушения в склопа, стояща и лежаща мъртва дървесина.

Индекс за идентификация и комплексна оценка на гори във фаза на старост в България

Както в цяла Европа, така и в България, особено в по-ниските части на страната, е трудно да бъдат открити гори, които напълно да покрият всеки аспект от множеството посочени характеристики на гора във фаза на старост. Именно поради тази причина за приоритетния избор на участъци за поддържане на стари гори е предложено използването на „Индекс за идентификация и комплексна оценка на гори във фаза на старост“. По този начин всяко насаждение може да получи числова характеристика за „степен на старост“, да бъде сравнено с друго насаждение и съответно да бъде избрано като най-подходящо за осигуряване на стари гори в района. Общата оценка на индекса се образува като сума от числовите оценки по пет параметра - форма на разпределението на дърветата по диаметър; брой едроразмерни дървета; наличие на мъртви дървета; пространствена структура; липса на стопанска дейност.

Препоръчителна оценка според формата на разпределението на дърветата по диаметър: оценка „2“ - постепенно намаляване, често неравномерно или под формата на завъртяна симоидална крива, на участиято на дърветата с увеличаване на техния диаметър; оценка „1“ - липса на отчетлива тенденция в разпределението на дърветата по диаметър; оценка „0“ - формата на разпределението на дърветата по диаметър следва нормалната крива (най-голямо участие на дървета със средния за насаждението диаметър).

Препоръчителна оценка според броя на едроразмерни дървета: оценка „2“ - наличие на поне 15 дървета на хектар със степен на дебелина 66 см и по-голяма за смърча, елата, бук и обикновения дъб, 58 см и по-голяма за боровете, горуна и благуна, и 50 см и по-голяма за косматия дъб; оценка „1“ - наличие на поне 5 дървета на хектар със степен на дебелина 66 см и по-голяма за смърча, елата, бук и обикновения дъб, 58 см и по-голяма за боровете, горуна и благуна, и 50 см и по-голяма за смърча, елата, бук и обикновения дъб, 58 см и по-голяма за боровете, горуна и благуна, и 50 см и по-голяма за косматия дъб.

Препоръчителна оценка според наличието на мъртви дървета: оценка „2“ - наличие на стоящи и паднали мъртви дървета, в различна степен на разлагане на дървесината, в количество поне 70 м³/ха за смърча, елата, бук и обикновения дъб и поне 40 м³/ха за останалите дъбове и боровете; оценка „1“ - наличие на стоящи и паднали мъртви дървета, в различна степен на разлагане на дървесината, в количество поне 35 м³/ха за смърча, елата, бук и обикновения дъб и поне 20 м³/ха за останалите дъбове и боровете; оценка „0“ - наличие на стоящи и паднали мъртви дървета, в различна степен на разлагане на дървесината, в количество до 35 м³/ха за смърча, елата, бук и обикновения дъб и до 20 м³/ха за останалите дъбове и боровете.

Препоръчителна оценка според пространствената структура на гората: оценка „2“ - хетерогенна пространствена структура в пре-

Част от екипа, извършил теренната работа по разработване и тестване на индекса за оценка на гора във фаза на старост (ГФС). Отляво наясно: Георги Хинков, Георги Гогушев, Владимир Златанов, Цветан Златанов

бладаваща част от гората, наличие на естествено образувани котли и прозорци, наличие на подраст в различни фази на развитие; оценка „1“ - хетерогенна пространствена структура в до 50 % от площа на гората, наличие на естествено образувани котли и прозорци, наличие на подраст в различни фази на развитие; оценка „0“ - едноетажен дървостой с незначителни разкъсвания на склопа, а също при наличие на параметри по оценки „2“ или „1“, но дължащи се на проведени лесовъдски мероприятия, а не на естествени нарушения.

Препоръчителна оценка според липсата на стопанска дейност: оценка „2“ - липсват следи от стопанска дейност и исторически сведения за нея; оценка „1“ - слабо забележими следи от стопанска дейност от преди повече от 3-4 десетилетия; оценка „0“ - наличие на следи от стопанска дейност през последните 2-3 десетилетия.

Посочените стойности по всеки параметър са резултат от извършени мащабни теренни измервания и тестване на индекса в различни насаждения през последните четири години. Численият израз на „степента на старост“ е показател, който може да се прилага при практическата работа по определяне на подходящи участъци за осигуряване на гори във фаза на старост. Индексът изиска извършване на точни измервания и не се препоръчва използването му само на база окомерна преценка. Въз основа на индекса вече бяха определени и предложени на Изпълнителната агенция по горите най-ценните стари гори в Родопите и Стара планина. Това означава, че специално за тези гори изборът е направен въз основа на най-добрите научни данни. Трябва да се има предвид, че определянето на стари гори на база на предложения индекс е прецизно, но и доста времеемко и скъпо, ако ще се извършва на територията на цялата страна. Авторите на настоящата разработка подкрепят инициативата на Изпълнителна агенция по горите за определяне и опазване на 10 % най-ценни от консервационна гледна точка гори в екологичната мрежа „Натура 2000“ в България чрез GIS анализи и използването на наличната горска база данни.

Старите гори са острови, в които процесите в горските екосистеми протичат по естествен начин. В тях може да се изучава естествената динамика на растителността, възобновителните процеси, структурата на дървостоите и природните нарушенията, което е важно за правилното стопанисване на всички останали гори. Стариите гори съхраняват ценен генофонд на видовете. Те спомагат за опазването на биологичното разнообразие и имат важна функция за подобряване на водния баланс на екосистемите. Стариите гори са оцелели в България през вековете - по време на войни и кризи, по време на икономически подеми и независимо от социалния строй. Ще бъде престъпление спрямо следващите поколения, ако днес допуснем останалите от старите гори да бъдат унищожени, въпреки вече натрупаните знания за тяхното голямо значение. Днес самият български лесовъд има възможност на база най-модерните научни данни и подходи да определи и защити това безценно природно наследство.

Нови ръководители

Инж. Свilen КОСТОВ - заместник-министр на земеделието и храните

Роден е на 11 декември 1978 г. в София. Завърши Лесотехническия университет, специалност „Горско стопанство“ през 2004 г., а по-късно и магистратура „Стопанисване на горите“. Има следдипломна квалификация по управление на земи и имоти в Университета по архитектура, строителство и геодезия.

От 2004 до 2013 г. инж. Костов заема различни длъжности в Държавен фонд „Земеделие“. До 2006 г. е експерт в отдел „Финансиране“, след което става главен експерт в отдел „Директни плащания на площ“, в периода 2009-2011 г. е началник на отдела, като близо година изпълнява едновременно и

должността началник на звено „Интегрирана система за администриране и контрол“. През 2011 г. става заместник изпълнителен директор на ДФ „Земеделие“.

През 2014 г. е назначен за съветник на министъра на земеделието и храните. На 31 май 2016 г. заема поста на заместник-министр на земеделието и храните. Инж. Свilen Костов ще отговаря за прилагането на Общата политика по рибарство на ЕС и определянето на националните приоритети в сектора, както и за оптимизиране на поземлените отношения, гарантиращи ефективността на земеползването и увеличаване на доходите от земеделска дейност.

Информация

Прокурори залесяваха на Витоша

36 членове на Асоциацията на прокурорите (АП) в България взеха участие в акция по залесяване и презентация, проведени на 14 и 15 май на територията на Природен парк „Витоша“.

Дейностите са част от проекта „Повишаване на контрола и спазването на правилата, установени в законодателството за опазване на околната среда“. Той се изпълнява от прокурорската асоциация, а финансирането е осигурено от Българо-швейцарската програма за сътрудничество.

Представители на ИАГ участваха в организацията и провеждането на мероприятиято, в което прокурорите залесиха 200 фиданки смърч, предоставени от ДГС - София, над хижа „Офелиите“. Председателят на Управителния съвет на Асоциацията Евгени Иванов заяви, че с акцията биха искали да изразят личната си ангажираност към природата и нейното опазване и да насочат вниманието към делата, свързани с престъпленията срещу нея, като това допринесе темата за екологичните престъпления да бъде по-ясно очертана за институциите и по-видима за обществото. Той допълни, че личният пример е най-сериозният аргумент в работата на прокурорите. На следващия ден в конферентната зала на х. „Звездица“ инж. Костадин Спасов - главен експерт в ИАГ, изнесе презентация пред представителите на АП, по време на която се състоя обсъждане на Закона за горите, Закона за лова и опазване на дивеча, Закона за изменение и допълнение на ЗЛОД, предложе-

нията на ИАГ за промени в Наказателния кодекс, Закона за административните нарушения и наказания и Закона за движението по пътищата.

Целта на четиригодишния проект, започнал през 2012 г., е да се повиши спазването на правилата за защита на природата и да се осигури ефективно преследване на екологичните престъпления.

По време на проекта е създадена национална мрежа от 58 обучени, добре информирани и подгответи прокурори по въпроси, свързани с престъпленията против околната среда.

В резултат на изпълнението на проекта ще бъдат подгответи конкретни предложения за усъвършенстване на нормативната уредба, която ureжда преследването на престъпленията срещу природата. Предложенията ще бъдат представени на кръгла маса през юни. **Т**

Снимка инж. Костадин СПАСОВ

Част от участниците в инициативата

Фестивали

Празникът на зелениката - традиции в единството с природата

На 7 и 8 май 13-ият фестивал на зелениката събра близо 2000 посетители от цяла България и гости от Турция и Русия в страндженското село Българи, община Царево. Събитието се съществува с финансовата подкрепа на Изпълнителната агенция по горите, Югоизточното държавно предприятие - Сливен, и общините Малко Търново и Царево. Организаторите от Дирекцията на Природния парк „Странджа“ с директор инж. Димо Димов бяха предвидили богата програма, която започна с тържествено откриване в двора на училището в селото, днес изоставено. Официалните гости бяха инж. Румен Желев - член на Парламентарната комисия по земеделието и храните, Илиан Точев - главен секретар на ИАГ, инж. Георги Лапчев - кмет на Царево, Илиян Янчев - кмет на Малко Търново, инж. Мурат Денис - зам.-директор на ГС - Къркларели, Република Турция.

След изпълнението на химна на Странджа планина „Ясен месец“ от самодейни състави от региона (сн. 1) официалните лица поднесоха своите приветствия.

Илиан Точев (сн. 2) поздрави служителите от ДПП „Странджа“ от името на изпълнителния директор на ИАГ инж. Тони Кръстев и поднесе поздравителен адрес.

Директорът на ДПП „Странджа“ връчи плакети и грамоти за заслуги в опазването на природата на кметовете на Царево и Малко Търново и на екоактивиста Георги Бъклев от Малко Търново.

Последва тържествен водосвет, отслужен от ставрофорен иконом Стоян Василев от църквата „Св. Св. Константин и Елена“ в с. Българи.

①

Да поемаме към зелениката

Над 250 туристи участваха в преходи по маршрути, обявени в програмата на фестиваля. Те се насладиха на изобилие от разцъфната зеленика (сн. 3), красиви гори, природни и исторически забележителности. Групите бяха придружени от опытни водачи.

В първия ден от Фестиваля на зелениката участниците можеха да избират сред пет различни по времетраене и трудност маршрута.

За пръв път бе представен Интерпретативен маршрут „Реката“. Почти 120 души пристигнаха на сборния пункт в с. Кости, община Царево,

където бяха посрещнати от директора на ДГС - Кости, инж. Цветомир Генов. Туристите, съпроводени от главния експерт по биоразнообразие в ДПП „Странджа“ Иван Камбуров и началника на ГСУ в ДГС - Кости, инж. Георги Георгиев, поеха към възражения мост над р. Велека (сн. 4). Пътят премина през извор Кренеро, вековни гори от бук и габър, м. Казанчето с едноименния водопад и м. Богородишки дол, отбивайки се при параклиса „Св. Богоро-

②

дица“. Преходът, продължил близо 5 часа, съдържало и беседи на местата за отдих.

Друг от маршрутите, към който участниците проявиха голям интерес, започна от с. Българи, продължи през м. Госпогьова дирка (Божа стъпка), през резервата „Силкосия“ - първата в България защитена територия, преминавайки през гора с подлес от зеленика. Туристите бяха поверени на водаческите умения на инж. Калин Николов - началник ГСУ в ДГС - Кости.

③

Поклонническият маршрут с водачи Милен Рашков - главен експерт по биоразнообразие в Парка, и Иван Лапчев - жител на с. Българи, започна в селото и премина през параклисите на „Св. Елена“ и „Св. Константин“. По-ентузиазираните продължиха по Куриерската пътека до параклиса „Св. Троица“ и обратно към с. Българи.

Най-дългият преход в програмата бе от селото през м. Трите доли и чешмата „Студения врис“. Участниците изживяха незабравима петчасова разходка във вековни гори със зеленика. Водач бе инж. Дико Патронов от ДПП „Странджа“.

За втория ден бяха предвидени две дестинации. Познавателният маршрут „В царството на зелениката“ бе с изходна точка царевското село Кондолово и премина през букови гори със зеленика. Туристите се запознаха с над 20 вида растения и животни, част от които са характерни единствено за Странджа. Техен гид по пътя бе кметът на с. Кондолово Киро Питропов.

Любители на птиците се включиха в интерпретативен маршрут „Птиците на река Велека“, чието начало бе устието на реката при с. Синеморец (сн. 5). Водачи на групата бяха Иван Камбуров (сн. 6) и Милен Рашков. Участниците наблюдаваха птици от двете кули, изградени в непосредствена близост до плажа, след което навлязоха в лонгозни гори и стигнаха до моста на р. Велека.

Многообразието на фестивала

Организаторите обявиха кулинарен конкурс за ястия, пригответи от коприва и лапад. В него се включиха 16 участници, а жури, съставено от членове на ДПП „Странджа“ и гости, присъди приза на Ирина Кирова от с. Кондолово за нейната лангидя (бел. reg. - печivo тип бухта) с лапад и джоджен.

Предизвикателство бе отправено и към любителите на фотографията. Те имаха възможността до края на май да изпратят снимките, които са заснели през двета дена на фестиваля на адреса на ДПП „Странджа“, за да се включват във фотоконкурс „Мистичното село Българи - тайнства през времето“.

В двора на училището производители от региона бяха дошли да изложат продукцията си (сн. 7) - мед и пчелни продукти, домашно пригответи бонбони, сладка и ястия, сред които се откроява-

⑤

ше странджанският зелник, орехи, ракия, плетива от естествено багрена вълна, ръчно изработени сапуни от естествени съставки.

Проведе се спортно състезание „Мама, татко и аз“ с награди, осигурени от ДПП „Странджа“. Победителите получиха плакети, имаше и утешителни награди.

Сред забавленията беше велоприключение за малки и големи, спускане по въжен тролей, йога на хамак. На

⑥

⑦

⑧

прехода с детектори за прилепи желаещите се обучаваха да разпознават прилепите в Странджа.

Село Българи огласяваха народни песни в изпълнение на местни състави. Представянето на малкия народен певец Георги Йованов от Царево предизвика симпатиите на публиката.

Извиваха се хора (сн. 8), а край големия огън на площада вечерта неусетно се сля с посрещането на изгрева с песента на птиците.

Мина ОГНЯНОВА

Изложени

Иновативен дизайн и технологии показаха „Техномебел“ и „Светът на мебелите“

От 19 до 23 април Интер Експо Център - София, става домакин на традиционните изложби „Техномебел“ и „Светът на мебелите“, които се организират съвместно с Браншовата камара на дървообработващата и мебелната промишленост (БКДМП). 174 фирми представиха новите технологии и продукти на над 350 наши и световни компании от 30 страни на площ над 14 500 кв. метра.

Зам.-министърът на земеделието и храните доц. Георги Костов по време на откриването в присъствието на Никола Стоянов - зам. изпълнителен директор на Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия, Васил Велев - председател на УС на Асоциацията на индустриалния капитал в България, Галин Господинов - председател на УС на БКДМП, Любен Петров - зам.-министрър на икономиката, инж. Тони Кръстев - изпълнителен директор на ИАГ (от ляво надясно)

Сред официалните лица на откриването на форума бяха зам.-министърът на земеделието и храните доц. Георги Костов, зам.-министърът на икономиката Любен Петров, изпълнителният директор на ИАГ инж. Тони Кръстев, зам. изпълнителният директор на Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия Никола Стоянов, председателят на УС на Асоциацията на индустриалния капитал в България Васил Велев и председателят на УС на БКДМП Галин Господинов.

За първа година всички шест палати са заети, а изложителите са с 30 % повече, съобщи Галин Господинов. Бизнесът през последната година отбелаяз 3-3.5 % ръст, като запазва експортната си ориентация, каза още той. За трета поредна година БКДМП и Интер Експо Център организират посещение на бизнесмени от чужбина, което да подпомогне българските фирми да установят контакти и да сключат договори с чуждестранни партньори. Тази година в програмата се включиха над 30 представители на чуждестранни компании от Белгия, Великобритания, Германия, Израел,

Италия, Русия, Турция, Унгария, Холандия и други. Българската гора ще осигури достатъчно ресурс за всички заинтересовани, за всички потребители, каза доц. Георги Костов, като подчертава, че предимство ще имат дългите производствени вериги, защото те са важни за българската икономика, като осигуряват работни места и принасят стойност. Форумът бе открит от зам.-министъра на икономиката Любен Петров, който отбелаяз, че производството на мебели в България създава 2.5 % от добавената стойност в българската индустрия, в която са заети над 20 000 души, което се рабнява на 4 % от заетите в промишлеността.

Организаторите отчетоха висока посещаемост с ръст от 10 % спрямо миналата година - над 10 500 души имаха възможност да се запознаят с актуалните тенденции в интериорния дизайн, като се възползват и от бесплатни консултации, да видят изключителното разнообразие на мебели, нови материали и машини за производството им.

Сред новостите бе „Работилница за мебели“, в която ученици и преподаватели от професионалните гимназии от мебелния бранш изработиха изделия в помощ на социалните домове. Целта на инициативата беше повишаване интереса на младите хора към професии от бранша.

В шестото издание на конкурса „Българска мебел на годината“ се включиха 12 компании с 15 продукта, найдобрите от които бяха отличени от петчленно жури. Участниците в конкурса се бориха и за вота на посетителите, които гласуваха с анкета в дните на изложението. Петима от гласувалите спечелиха ваучери по 500 лева, с които да закупят продукт от

Щандът на МZH, ИАГ и ЮЗДП

фирма, участвала на изложението.

Заедно с това бяха представени и 50-те най-добри рисунки от детския конкурс „Моят дом мечта“ сред общо 1600 участници, които със своите шарени фантазии внесоха чар и колорит.

Инициативата за повишаване на културата и по-добрата информираност на обществото за възстановяването, опазването и управлението на горите на

БКДМП бе подкрепена от Министерството на земеделието и храните, чрез Югозападното държавно предприятие и ИАГ, и ЛТУ, чиито представители предоставяха на посетителите полезна информация и раздаваха фиданки.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Новини от държавните предприятия

ЮЗДП - Благоевград: Приключи пролетното залесяване

Приключи пролетното залесяване на площ от 3034 дка, което е два пъти повече спрямо пролетта на миналата година на територията на Югозападното държавно предприятие. Кампанията се проведе в 34 държавни горски и ловни стопанства в Благоевградска, Кюстендилска, Пернишка и Софийска област.

През 2016 г. приоритет са неотложните залесявания, насочени към възстановяване на терени, пострадали от пожари, болести и вредители. По-големи залесявания се

извършиха в териториалните поделения в Пирдоп - 565 дка, Елешница - 325 дка, София - 300 дка, Ихтиман, Осогово, гр. Сандански, гр. Гоце Делчев, Сливница. Извършено е и предвиденото пролетно попълване на новосъздадени горски култури на площ от 618 декара.

1 300 000 семенищи фиданки, 61 500 тополови фиданки и 1500 кг дъбов жъльд са осигурени за тазгодишното залесяване в ЮЗДП, като предимство се дава на местните видове - дъб, бук, явор, липа, черен

и бял бор, смърч. 3 125 000 лв. са предвидени в инвестиционната програма на предприятието за тази основна дейност в горите.

Близо 22 000 фиданки Югозападното държавно предприятие предостави безвъзмездно на училища, детски градини и домове за деца в цялата страна в подкрепа на инициативи за залесяване в рамките на Седмицата на гората.

Снежана ПАСКАЛЕВА

Лесовъди взеха участие в обучение

Двудневно специализирано обучение по стопанисването, ползването, защитата и управлението на горите в района на Странджа се проведе в Българо-германския център за професионално обучение в Царево на 25-26 май. То бе организирано в рамките на проект „Опазване на ключови горски местообитания на малкия креслив орел (Aquila pomarina)“ (с кратко название „Горите на орела“), финансиран по Програмата „LIFE+“ на Европейския съюз. Водещ партньор по проекта е Изпълнителната агенция по горите, а социциран партньор - Българското дружество за защита на птиците (БДЗП). Обучението бе осъществено с подкрепата на РДГ - Бургас, и Югоизточното държавно предприятие - Сливен. Участваха близо 100 ръководители и експерти от Държавните горски стопанства в Айтос, Бургас, Звездец, Карнобат, Кости, Малко Търново, Ново Паничарево, Средец, Царево, Държавните ловни стопанства „Ропотамо“, „Несебър“, „Граматиково“, ЮИДП - Сливен, РДГ - Бургас, Института за гората към БАН, Лесотехническия

университет - София, Горската семеконтролна станция - Пловдив, БДЗП и Лесозащитната станция - Варна

Семинарът бе открит от д-р инж. Ценко Ценов - директор на дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ в Изпълнителната агенция по горите. Последва прожекция на изльзвания по БНТ филм „Заръката“ (2016). Първият ден бе посветен на доклади. Д-р Мартин Борисов - главен асистент в ЛТУ, говори по две теми - „Стопанисване на гори с вечнозелен подес от странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*, L.) - видове сечи, характерни особености, режими“ и „Провеждане на сечи за индивидуално производство на висококачествена дървесина в Странджа“. Доц. д-р Груд Попов от Института за гората към БАН изнесе лекция за „Еколо-лесовъдска характеристика на горите от източен габър (*Carpinus orientalis* Mill.), д-р Славчо Савев - главен асистент в ЛТУ, представи „Екосистемни ползи и услуги в горите на Странджа“. Експертите от РДГ - Бургас, инж. Недко Недев и инж. Диана Илиева запознаха

присъстващите с „Анализ на пожарната обстановка в Странджа“ и „Спазване на законовата и подзаконовата нормативна уредба и дисциплина на ползването“. По тема, обвързана с проекта за малкия креслив орел - „Действия в горите за опазване на горски видове птици“, говориха д-р Петър

Янков и инж. Вероника Фердинандова от БДЗП.

През втория ден бяха предвидени теренни занимания, в които всички бяха преки участници - като изпълнители или оценители. В първия посетен обект на територията на ДЛС „Граматиково“ бяха обособени четири групи лесовъди, разпределени в различни участъци със задача маркиране на възстановителна лесовъдска намеса в зряло издънково източногоруново насаждение и планиране на лесовъдски мероприятия в него. За целта отборите трябваше да определят средните таксационни данни - дървесен състав, височина, диаметър, бонитет, склоненост, запас с клони, като всеки екип разполагаше с време от 1 ч. и 40 минути. Овациите на журито, съставено от представителите на ИАГ и лекторите, обраха групата на РДГ - Бургас, и Горската семеконтролна станция - Пловдив.

В ДГС - Кости, участниците посетиха представително насаждение от източен бук с изведени сечи за индивидуално производство на висококачествена дървесина със и без материален добив. То бе пряко свързано с презентацията на д-р Мартин Борисов от предходния ден за Саарландския метод - устойчив, природосъобразен подход за добив на едра висококачествена дървесина. През изминалата година в насаждението с площ 4.5 ха е извършено маркиране във фазата на дименсиониране (натрупване) и са определени 95 дървета на бъдещето.

Презентациите и практическите дейности предизвикаха дискусии по време на обучителния курс, които спомогнаха за обмяната на опит и добри практики на участниците.

Мина ОГНЯНОВА

По време на дискусията на терен в ДГС - Кости

Участниците в двудневното обучение

Състоя се среща на парковете

Двудневна среща на националните и природните паркове в България се проведе на 21 и 22 април на територията на ДПП „Витоша“ - организатор на събитието. Участие взеха директорите на Природните паркове „Русенски Лом“ - инж. Цонка Христова, „Сините камъни“ - инж. Ирина Петрова, „Златни пясъци“ - инж. Юлия Тумбаркова, „Шуменско плато“ - инж. Сашко Кунев, „Рилски манастир“ - инж. Димитър Григоров, неговият заместник инж. Никола Христов, както и представители на „Българка“ и „Врачански Балкан“, Националните паркове „Централен Балкан“ и „Рила“. Семинарът, който се състоя в детски екостационар „Белите брези“, откри ланд. арх. Снежана Петрова - директор на ДПП „Витоша“. Програмата започна с кратки презентации, които продължиха с дискусии. Ръководителите и експертите от парковете в България споделиха впечатленията и опита си за работата в информационните центрове, постиженията и проблемите на колективите си.

През втория ден бе предвидена разходка до ключови обекти и забележителности на Витоша. Обиколката включи Алеята на торфа в м. Офелиите, м. Златните мостове, Ботаническата алея за незрящи в м. Дендрариума. Турът продължи с

Участниците в двудневната информационна среща

посещение на хижа „Алеко“ и Биосферния резерват „Бистришко бранице“, където освен красива гледка отвисоко към София посетителите от парковите дирекции видяха щетите от пожара през 2012 година.

Гостите се включиха в празненство по повод Деня на Земята - 22 април, проведен в Природозащитния информационен център „Витоша“, стопанисван от РИОСВ - София. Директорът на Инспекцията Иrena

Петкова откри две изложби - на алпиниста-фотограф Борис Туечки и на художника Андрей Михайлов. Сред присъстващите бе и директорът на РДГ - София, инж. Мартин Иванов. В игри и залесяване се включиха 39 ученици от трети и четвърти клас в 50 ОУ „Васил Левски“ - кв. „Драгалевци“, и ОУ „Васил Левски“ - Правец. Групата от парковите дирекции посети и Драгалевския манастир „Успение Богородично“. ¶

Информация

В Пловдив е учреден съвет по опазване на горите, дивеча и рибата

На среща, състояла се на 28 април в Областната администрация на Пловдив, беше учреден Регионалният консултивативен съвет по опазване на горите, дивеча и рибата - област Пловдив. Създаването на органа цели подобряване на изпълнението на държавната политика чрез взаимодействие между заинтересованите органи и организации в региона. Инициатор е директорът на РДГ - Пловдив, инж. Мирослав Димитров. Учредителната среща е водена от областния управител Здравко Димитров, който е и председател на Съвета. В него участват директори на държавните горски и ловни стопанства, Южноцентралното държавно предприятие - Смолян, РДГ - Пловдив, Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ - Пловдив, директори на Областна дирекция „Земеделие“ - Пловдив, Басейнова дирекция

„Източнобеломорски район“, Областна дирекция на МВР, РИОСВ - Пловдив, председателите на Ловно-рибарско дружество „Сокол“ - Пловдив, горски кооперации, кметове на общини в региона.

Дейността на консултивативния съвет е в съответствие с „Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013-2020 г.“. На заседанието беше приет правилник за организацията и дейността на Регионалния консултивативен съвет и бяха обсъдени проблемите, свързани със забраната за риболова, обявяването на предстоящия пожароопасен сезон и мерките за предотвратяване на пожарите в горските масиви в областта.

Със заповед на областния управител за пожароопасен сезон на територията на Пловдивска област е обявен периодът 25 април

- 31 октомври. Беше отчетено, че сред основните причини за горските пожари са небрежност и палене на стърнища и земеделски площи, от които огънят се разпространява върху горските масиви. Изпратени са уведомителни писма до всички кметове на общини, които своевременно трябва да информират населението за забраните за палене на огън. Собствениците на частни горски имоти също трябва да приемат мерки за противопожарна безопасност.

Инж. Мирослав Димитров съобщи, че специализирани комисии започват повсеместни проверки, за да установят дали се спазват предписанията за пожарозащита.

Следващото заседание на Регионалния консултивативен съвет е насрочено за края на септември, малко преди началото на ловния сезон. ¶

Предизвикателствата на климатичните промени към горите

В резултат на тоталното замърсяване на околната среда настъпиха сериозни промени в климата на планетата. По данни на ФАО средногодишната температура на планетата през 2015 г. се е повишила с 0.9°C спрямо средногодишната температура през ХХ век, а в същото време годишната сума на валежите намалява с около 35-40 %. Всичко това доведе до увеличаване на природните бедствия и засилване на негативното им въздействие върху биосферата, включително и горските екосистеми.

През последните години горите в Северозападна България понесоха значителни повреди, причинени от различни абиотични и биотични фактори, дължащи се както на климатичните промени, така и на пропуски в стопанисването и занижен санитарен минимум. Посочените фактори доведоха до срив в устойчивостта на дървостоите, физиологично отслабване на насажденията и културите и създаване на благоприятни условия за масовото развитие на фитопатогени и каламитетно проявление на насекомни вредители. В края на 2014 г. от екстремни абиотични фактори - **ледолом**, бяха увредени над 60 060 дка (46 888 дка широколистни насаждения и 13 172 дка иглолистни култури). Както можеше и да се очаква, най-силно са засегнати култури и насаждения на стръмни терени, с надморска височина от 600 до 1000 м, с висока пълнота - над 0.8, в резултат на неизведенни навреме отгледи и главни сечи. През годината са усвоени едва 21 900 дка, или 1/3 от засегнатите площи. (През 2010 г. в района на ДЛС „Витиня“ и ДГС - Ботевград, бяха засегнати над 11 000 дка предимно широколистни насаждения също от ледолом).

През пролетта на 2015 г. от **снеговал** бяха повредени 711 дка (242 дка иглолистни и 469 дка широколистни) само за ДГС - Берковица. По данни от лесопатологичните обследвания през последните 5 години в Северозападна България (Регионалните дирекции по горите в Берковица, Ловеч и Велико Търново) повредите от тези явления са засегнали над 55 400 дка в иглолистни и 33 500 дка в широколистни гори.

От **ветролом** и **ветровал** за същия период са засегнати 3611 дка иглолистни култури и 1462 дка широколистни в района на ДГС - Берковица (Вършец) и УОГС „Петрохан“ (с. Бързия), а през 2013 г. само в ДГС - Габрово (м. Градище) и ДГС - Плачковци (м. Сечен камък) са засегнати 9600 дка иглолистни и 1800 дка широколистни гори. В резултат на силните засушавания през 1992-1994 г. културите от бял бор на надморска височина от 600 до 800 м на суhi места са засегнати също и с плитки и песъчливи почви, с възраст около 30 години, с голяма пълнота (0.9-1.0) и неизведенни отгледни мероприятия масово изсъхнаха. Физиологично отслабналите култури с намалена устойчивост бяха атакувани от фитопатогени - факултативни паразити на отслабването **Cenangium abietis Pers.** (рак по кората и летораслите на бора). През пролетта на 2013 г. в същия район (ДГС - Говежда, Монтана и Белоградчик) бяха засегнати 5600 дка белоборови култури по същите причини, като степента на повреди бе до 100 %. Аналогични проблеми възникнаха и при културите от черен бор на възраст над 25 години върху суhi и плитки места са засегнати също и с голяма пълнота, като същността за района на РДГ - Берковица, обхвана над 6200 дка култури от черен бор с интензивност до 30-40 %. В близост до водните басейни (ДГС - Мездра) са създадоха благоприятни условия за масово развитие на гъбата **Dothistroma septospora** и изсипване иглиците на черния бор.

В иглолистните култури с влошено здравословно състояние и занижен санитарен минимум се създадоха условия за каламитетно проявление на върховия корояд (**Ips acuminatus Gyll.**), разпространен в иглолистните култури и насаждения в цяла Европа. При благоприятните климатични условия короядът разви две поколения годишно и бързо от вторичен се превърна в първичен вредител. През последните няколко години вредителят унищожи над 12 800 дка иглолистни култури от бял бор в Северна

България. Изостаналата отсечена и изсъхналата на корен дървесина се заселва и поврежда от черен боров сечко (**Monochamus galloprovincialis pistor G.**), както и от гъби, причиняващи посивяне на дървесината - **Ophiostoma pini Mch.** и други. В случая е задължително като мярка за ограничаване на разпространението на вредителя стриктно да се изпълняват предписанията, дадени от експертите към лесозащитните станции, и сроковете за изпълнение на посочените мероприятия.

В по-възрастните култури при съмърча се наблюдават и прояви на кореновата гъба **Heterobasidion annosus Fr.** - в Държавните горски стопанства в Берковица, „Миджур“ - с. Чупрене, Габрово, Буйновци и други са засегнати над 1000 дка с типичния за фитопатогена огнищен характер.

Влошените растежни условия през последните години, както и някои пропуски в стопанисването и отглеждането на широколистните издънкови и високостъблени гори, създадоха условия за физиологическото отслабване на дървостоите и появата на съхнене, причинено от насекомни вредители и болести.

Съществува реална опасност от ново масово развитие на нападенията от гъбата **Ceratocystis roboris T.** (*Ophiostoma roboris* sp.), причиняваща трахеомикозно увяхване и съхнене на зимния дъб. Основен преносител на спорите на *Ophiostoma roboris* sp. е дъбовият беловинояд (**Scolytus inticatus Ratz.**). Множество излетни отвори на вредителя, установени в много насаждения, показват изключително благоприятните условия за нарастване на неговата популация.

При церовите насаждения със завишен турнус и голяма пълнота се наблюдава съхнене от кафяво централно гниене, причинявано от **Inonotus nidus - pici Pil.**, а при благуна и дъба - бяло периферно гниене от **Armillaria mellea Komlex** (пънчушка) - фитопатогени на отслабването, но изключително активни при благоприятни условия. В някои култури от червен американски дъб (ДГС - Мездра) се установиха симптоми на нападения от рака по кората, причиняван от **Phytophthora cambivora**, както и бяло периферно гниене на кореновата система - **Armillaria mellea Komlex**, **Polyporus versicolor** и други деструктуриращи и дърворазрушаващи гъби, като в основата са благоприятните климатични условия, особено на преовлажнени места са засегнати извън вегетационния период, повишаване на фитопатогения фонд и с характерния огнищен характер. Факт, който подлага под въпрос дълговечността и оцеляването на червения американски дъб у нас.

Проф. Методи Русков още през 1937 г., анализирали състоянието на иглолистните гори, отбележава, че екстремните природни явления засягат преди всичко неотгледани при голяма пълнота дървости, какъвто е случаят и 80 години по-късно. Неустановената дървесина е предпоставка за възникване на активни гнилостни процеси, масово развитие на насекомни вредители, похабяване на дървесината и повишенна пожаропасност. Всички тези проблеми налагат засилване на фитосанитарния контрол в горите и повишаване на санитарния минимум в тях. Предизвикателството на климатичните промени към горите е огромно. Хиляди декари са застрашени от загиване като следствие от абиотични и биотични повреди! Предизвикателството е и към нас - лесовъдите, към институцията и към всички собственици на гори.

Инж. Владимир ВЛАДИМИРОВ
главен експерт в ЛЗС - София

Екосистемен подход в горското стопанство

Док. д-р Янчо НАЙДЕНОВ - директор на Лесозащитна станция - София

В средата на 70-те години на ХХ в. назря сериозна криза във взаимоотношенията „човек - околната среда и природа“. В световната екологична общност възникна и се разви идеята за екологизацията на обществено-то производство като алтернатива на разрушителното потребителско отношение към природата и нейните ресурси. Под екологизация на общественото производство, или екосистемния подход, включително и на горското стопанство, се разбира развитието на различните човешки дейности съобразно принципите и законите на природата. (Маринов, Хр., 1984; Ги-русов, Э., 1984; Реймерс, Н., 1981; Олдак, П., 1977; Златанов, Ст., 1982; Златанов, Ст., Найденов, Я., 1984; Найденов, Я., 2009; Костов, Г., 2014). В управлението на горскостопанската дейност този подход реално се осъществява в направленията оптимизиране на създаването, отглеждането и стопанисването на горски култури, класически и интензивен тип, биологична и интегрирана лесозащита.

Масовите съхнения в иглолистните горски култури през последните години отново поставиха на дневен ред проблема за екосистемния подход при тяхното проектиране, създаване, отглеждане и стопанисване. Изникна необходимостта отново да осъзнаем, че доброто познаване на закономерностите за изграждането, структурирането и сукцесионните процеси в класическите горски екосистеми и интензивните горски култури, които максимално се приближават до агрокултурите, е важен момент за тяхната ефективност, дълговечност и рентабилност.

Нарастващите потребности от дървесина и изчерпването на природните горски ресурси по площ и запаси в средата на XIX в. налагат силно развитие на науката и практиката за създаване, отглеждане и експлоатация на горски култури, т.е. изкуствени горски екосистеми. През последните 50 г. в нашата страна бяха залесени около 1.5 млн. ха нови гори, предимно иглолистни.

Съвсем естествено е теоретичната основа на това ново направление в науката и социалната практика да са познанията по екологията на природните горски екосистеми, тъй като в природата горите са първичната растителна покривка на Земята, възникнали в резултат на първични или вторични сукцесионни процеси, предизвикани както от биотични, така и абиотични фактори на околната среда. В екологията под сукцесия се разбира последователна, научнообоснована смяна на един дървесен вид с друг или едно поколение на един и същи дървесен вид с друго.

В началото на сукцесионните процеси в младите гори гъстотата на пониците и фиданките на единица площ е изключително голяма, като достига гори до 1.5-2 млн. на хектар (при самосева). В края на първия клас на възраст този брой се снижава до 30 000-40 000 млади дървета на хектар, в следващия клас (20-30 или 10-20 г.) под

въздействие на вътреш- и междувидовата борба броят на дърветата постепенно спада докъм 5000-10 000 на хектар. По това време размерите на отделните дървета по височина и диаметър позволяват да бъдат използвани като суровина за дървообработващата индустрия. На следващия етап от развитието на екосистемата броят на дърветата е вече между 1000 и 5000 на хектар, диаметърът достига до 25-45 см, а височината - 15-20 метра. И така, в зависимост от дълголетието на дървесните видове, на една възраст от 120-160 г. за бора, 120-240 г. за дъбовете и буката насажденията стигат до един устойчив сукцесионен стадий, наречен зряла гора или гора в „климат“. Броят на дърветата е максимум 800 на хектар и започва активният процес на естествено възобновяване, който може да продължи и десетки години. Така в основата на старатата горска екосистема се появява новата - като качество и дървесни видове или ново поколение.

Доказано е, че движещите сили на сукцесионните процеси в горите са междувидовата борба за светлина, топлина и храна, която се обуславя от различните екологични изисквания на отделните дървесни видове и тяхната конкурентоспособност, и вътревидовата борба, определена от генотипа на отделните индивиди на един и същи дървесен вид или между индивидите на различни дървесни видове.

Наблюдавайки инстинктивно развитието на сукцесионните процеси в природните горски екосистеми, насташите праеди още в древността установяват, че в различните етапи от развитието на гората отпадат значителни количества дървесина, и стигат до извода, че могат да я използват, без да спират развитието ѝ. По-късно лесовъдската наука създава системата от сечи, чрез които да се използва това, което природата ни дава, без да се наруши естественото развитие на горите. Появява се класическото лесовъдство. Сечите се разделят на отгледни и главни. Всички те имат задача да създават условия за оптимално развитие на горите, задоволяване на потребностите от дървесина с разностранно приложение и гарантиране на възобновяването на горите. В лесовъдството и стопанисването на горите сечите трябва да се разглеждат като синоним на направляване на възстановяването на горските екосистеми.

Потребностите на обществото и разпадът на старатите горски екосистеми налагат възникването на науката и практиката за създаване на горските култури като изкуствени горски екосистеми. По своята същност те са имитация на естествените гори, създадени при екстремални условия, и в значителна степен се доближават до агрокосистемите - прости по структура и състав, екологично неустойчиви, предназначени да задоволяват точно определени потребности като ускорено производство на дървесина, противоерозионни и ландшафтни залесявания, водогай-

ни и рекреационни зони.

Първите горски култури се създават във Франция, Италия, Германия, Белгия, Русия в началото на XIX век. Културите „имитират“ природата със засаждането на фиданки с гъстота 0.5 x 0.5 м и 40 000 - 50 000 броя на хектар, а при интензивните култури до 1100 на хектар.

Съвременното лесовъдство при създаването на горски култури взема предвид следните фактори: за всеки дървесен вид да се подбере оптималното горско местопреставе, което представлява съвкупност от най-подходящите почвено-климатични и екологични условия на съответното място, т.е. оптималната за неговото развитие екологическа ниша; оптимизиране на състава и гъстотата на културите, като се спазват екологичните изисквания на дървесните видове. Решаващо значение за успеха на смесените горски култури има доброто познаване на изискванията на отделните дървесни видове и възможността им да съживятстват, т.е. да са изучени алелопатичните и биотичните отношения помежду им; оптимизиране на вида, интензивността и повторяемостта на отделните видове отгледни и главни сечи и турнуса на ползване. Разбира се, в съвременното лесовъдство има и виждане всички горски екосистеми да бъдат превърнати в изкуствени и направлявани от човека, т.е. агролесовъдските системи да изместят естествените гори. Опитът показва, че научното познание все още не дава възможност да се изградят устойчиви високопродуктивни изкуствени горски екосистеми, които изцяло да изместят природните горски ресурси в техническите климаторегулиращи и средообразуващи функции. Много от механизмите, регулиращи горските екосистеми, все още не са разгадани и усвоени.

В съвременната горска екология изкуствените специализирани горски екосистеми се разглеждат като средство за бързо задоволяване на нарастващите потребности от дървесина с разнострани приложение, което да освободи естествените горски насаждения от антропогенния написк на сечите и другите ползвания и те да се стопанисват само като средообразуващи, климаторегулиращи и рекреационни системи.

Проучванията, извършени в периода 1977-2015 г., показват, че създаването на 120 000 ха горски култури върху изоставени земеделски земи или площи, заети с нискостъблена и нерентабилна горскодървесна растителност, е позволило за период от 35-40 г. да се получат необходимата за целулозата и хартиената индустрия сировина и енергийната дървесина за задоволяване потребностите на нарастващите нужди на населението. В тези култури се е предвиждало да се провеждат отгледните и главните сечи в много по-ранна възраст от естествените гори - от 20 години, а окончателният им турнус да бъде на възраст 45-55 години. При тези дендроценози под въздействие на ефекта на „изместването“ и отгледните грижи от хектар могат да се получат до 108-390 м³ /ха дървесина на възраст 15-23-25 г., а в специализираните култури за производство на енергийна биомаса - до 120 т/ха на 3-4-ата година. Налагащата се през последните години практика да се използва като енергиен ресурс едроразмерната дървесина от естествените гори крие сериозни рискове от неоправдано бързото им изсичане и нерационалното ползване като горивен материал.

В същото време създаването и отглеждането на интензивни горски култури има:

- социален ефект, изразен в откриване на работни места в селските райони;
- екологичен ефект, изразен в погълщането на въглероден дувокис и други вредни емисии, и отделянето на значително количество кислород;
- подобряване на водния режим и ландшафта в прилежащите територии и биоразнообразието на животинския свят;
- икономически ефект от финансово стабилизиране на населението в селските райони и задоволяване на растящите потребности от енергийна и други видове дървесина за индустритална преработка.

Екологизацията като научно направление и социална практика е намерила място в съвременното горско стопанство. В продължение на десетилетия българските учени задълбочено изучават функционалната структура на горите, мястото и ролята на всеки организъм в тази сложна и многообразна екологична структура, наречена гора, както и механизмите, които преопределят нейното развитие в пространството и времето. Резултатите от тези проучвания на практика се прилагат в изготвянето на лесоустройствените проекти (сега - лесоустройствените планове и програми), които се правят за всяка горско-стопанска единица на всеки 10 години и са отличен пример за пълен екологикономически огън.

Информация

Визита на ЮНЕСКО за биосферните резервати

Мисия на ЮНЕСКО за актуализиране на състоянието на мрежата от биосферни резервати в България бе на посещение в страната ни от 10 до 12 май. В състава ѝ бяха д-р Хан Цюнли - председател на Програмата „Човекът и биосферата“ (МАВ) на световната организация, и Мерием Буамран - програмен специалист към програмата и експерт по биосферните резервати.

Визитата на експертите е свързана с подпомагането на страната ни при разрешава-

не на проблеми, свързани с продължаването на статута на българските биосферни резервати в мрежата на ЮНЕСКО. В рамките на посещението се проведе среща на ангажираните с темата институции, представители на местните общности и научните среди в Изпълнителната агенция по горите. На форума се обсъдиха конкретните стъпки за обявяването на биосферни резервати на територията на България в съответствие със съвременните изисквания.

България е една от страните с най-представителните мрежи биосферни резервати в Европа. Тя се присъединява към Програмата „Човекът и биосферата“ на ЮНЕСКО през 1977 г., обявявайки 16 обекта. За да продължат да бъдат част от европейската мрежа биосферни резервати, е необходимо зоните им да бъдат съвместени в съответствие със Севилската стратегия от 1995 г. и европейската нормативна рамка за биосферните резервати. **Т**

Бялата черница - недооценен вид в агролесовъдството

Акад. Александър АЛЕКСАНДРОВ

Когато пазарната конюнктура за определено производство очертава дългосрочна тенденция към регулирането му, се налага търсене на други по-перспективни производства. Такъв е случаят с култивиране на тютюн в България, очертал се в началото на XVIII век. След 300 години отглеждане на тази техническа култура у нас се наблюдава устойчиво намаляване на тютюнопроизводството поради криза в международния пазар вследствие на свръхпроизводство и натрупване на излишна продукция, както и на целенасочени действия от Световната здравна организация срещу тютюнопушенето. Освен това ориенталският тютюн се конкурира много силно от турски и гръцки производители, а България загуби някои пазари, в т.ч. и в Руската федерация. Намаляването на тютюнопроизводството у нас причини голема безработица в районите, където то е традиционен поминък, особено в Тракийско-Родопския район - Кърджалийско и Хасковско, както и в Струмско-Местенския район - Благоевградско и Кюстендилско. Друг поминък, който може да създаде работа, е бубарството, в което у нас все още има запазени знания и опит.

Черничевата копринена пеперуда (*Bombyx mori* L.) е отглеждана в Китай и Индия преди 4000-5000 години, а у нас е пренесена през X в. и достига широко разпространение през XX в., когато през 80-те години България заема първо място в Европа по добив на сувори пашкули.

Коприната е една от най-екологичните тъканни, която не предизвиква алергични реакции и притежава редица ценни качества като здравина, трайност, хигиеничност и красота, особено в сравнение със синтетичните производни. Доходността от бубарството е добра, тъй като пашкулите се отглеждат за около месец и имат приемлива цена и осигурен пазар.

Необходимо условие за развитие на бубарството е наличието на хранителна база - черничеви листа, които се добиват от бялата черница (*Morus alba* L.). Тя произлиза от Източна Азия, от територията на днешните държави Китай, Япония и Корея, а е внесена в Европа през X-XI век. Култивира се широко в редица страни по целия свят - Австралия, Аржентина, Афганистан, Бразилия, Иран, Киргизстан, Мексико, САЩ, Северен Пакистан, Турция и в Източна Африка.

Бялата черница изисква топъл или умерен климат, но виree добре в тропика и субтропика. Не е претенциозна към почвените субстрати (кисели, неутрални, алкални), макар че оптимални за нея са дълбоките, варовити и песъчливи дренирани почви. Този вид в САЩ се смята за инвазивен и заема стари ниви, горски покрайнини, крайпътни цивици и нарушен земи, като измества някои местни видове. Устойчив е на въздушно замърсяване и на слани и притежава качеството да извлича тежки метали. Бялата черница достига обикновено височина 10-15 м и възраст до 400-500 години. Кореновата система и короната са добре развити, а стволът е прав и притежава симна регенеративна способност при отсичане и кастриране. Листата са с дължина от 5 до 15 см и разнообразни по форма - сърцевидни в основата си и заострени към върха, триделни и петделни и с едро назъбване по краищата. Те са хранителната база за ларвите на копринената пеперуда, но освен в бубарството, служат за храна на добитъка (говеда, овце, агнета и ягета). Извлек от листата се използва за лечение на диабет, елефантизъм (слонска болест), теманус и срещу змийска отрова. *Morus alba* е предимно еднодомно и ентомофильно дърво, т.е. опрашващо се само от насекоми. Съплодията с дължина 1-2,5 см узряват през юли и август и притежават високи хранителни и вкусови качества. Плодовете на бялата черница служат за храна, направата на чай, сокове, компоти, желе и вино. В традиционната китайска медицина те се използват срещу диабет и дерматози, както и за общо тонизиране. От кората се приготвят ле-

карства срещу треска, астма, заболяване на щитовидната жлеза и възпаление на очите. В Азия от кората на корените се получават медикаменти с антибактериално и антиастматично действие, както и срещу лейкемия. Бялата черница допринася съществено за лечение на сърдечносъдовата система и намалява артеросклеротичните плаки, а също така предотвратява болестта на Алцхаймер.

Дървесината ѝ е кръгловореста с жълто-кафяво ядро и много добри механични качества, поради което намира приложение в мебелното производство, бъчварството и за спортни уреди.

Видът се размножава успешно както със семена, така и по вегетативен път - с резиници и издънки. Той произвежда много семена, които се добиват лесно и покълват добре. Препоръчва се незабавно посяване след събирането им или стимулна стратификация в пясък за няколко месеца. Гъстотата на засаждане зависи от условията и може да варира от 4400 до 12 300 бр./ха в Индия, 6000-10 000 бр./ха в Япония и 10 000-15 000 бр./ха в Китай, където се допуска и по-голяма гъстота. Площта с черници за изхранване на ларвите на копринената пеперуда възлиза на около 630 000 ха в Китай и 280 000 ха в Индия.

Бялата черница притежава богати генетични ресурси, включващи десетки вариетети и форми по плодове и декоративни белези, като var. *alba*, var. *multicaulis*, var. *tatarica*, var. *ciculata*, var. *pendula*, var. *rugamidalis*.

Използването на цялата биомаса на бялата черница за различни цели - в бубарството, за храна, лекарствени субстанции и качествена дървесина, прави този вид особено ценен в агролесовъдството. Връщането към професионалното отглеждане на копринени пашкули може да разреши частично безработицата сред местното население и да осигури добри доходи, а в резултат и горските стопанства, и частните земевладелци могат да започнат възстановяване на черничевите култури, особено в южните части на страната.

Каменният дъб - оказано адаптиран у нас

**Док. г-р Здравко СТАЛЕВ, инж. Светлозар СТЕФАНОВ -
отдел „Научна и развойна дейност по дъбовите гори“ към ЮИДП - Сливен**

В систематично отношение каменният дъб (*Quercus ilex* L.) принадлежи към сем. Букови (*Fagaceae*), род Дъбове (*Quercus*), група *Lepidobalanus*. Неговият естествен ареал на разпространение е около Средиземно море, на територията на три континента (Европа, Африка и Азия), а също така и на намиращите се в региона острови. Там достига до 25-27 м височина, като формира яйцевидна, понякога разперена встрани корона. Кората е тъмносива и гладка. Пъпките са малки, овални и силно окосмени. Листата имат голямо формово разнообразие - овални, елипсовидни, тясноovalни, широколанцетни, пътни, кожести, отгоре блестящо зелени, отдолу сиви, покрити с гъст мъх. Имат малки бодли и на долните клони могат да достигнат до 10 сантиметра. Жъльдите са почти приседнали, с големина до 3-3.5 см, като куполките обхващат около половината от тях и са покрити с къси ланцетни и леко окосмени люспи (сн. 1). Плодоносенето е ежегодно, като семената узряват за 2 години.

Жъльд с куполки от каменен дъб (*Quercus ilex* L.)

Още от дълбока древност дървесината на каменния дъб се използва за изработка на каруци, бъчви за вино, подводни съоръжения, в строителството и други. Широка е и неговата употреба за производството на дървени въглища. Жъльдите му са любима храна за домашните животни. Сварени във вода, те са използвани и като дезинфектиращо средство. Името му „каменен“ най-вероятно идва от изключително твърдата му дървесина (1.14 g/cm^2), което е малко парадоксално, защото видът е доста бързорастящ. Сравнително устойчив е на нападения на насекоми вредители и гъбни болести, като съобщавани поражения само от торбестата гъба *Taphrina kruchi*.

Каменният дъб е изключително сухоустойчив и не е взискателен към почвените условия. Расте успешно при 4 типа биоклимат с различна въздушна влажност (полусух, умерено-влажен, влажен и тропически) върху най-разнообразни почвени типове и месторастения. На Иберийския полуостров неговото значение произтича от това, че присъства осезаемо в най-широко разпространената в Европа агролесовъдска система, известна като *dehesa*. Използва се и като основен биониндикатор за охарактеризиране на екосистемите от средиземноморски тип.

В България първите екземпляри са залесени преди около 90 години

в парка „Евксиноград“ и показват добър растеж. Впоследствие е разпространен в топлите региони на страната и по Черноморското крайбрежие.

Според някои специалисти видът е топлолюбив и може да понесе само краткотрайни застудявания до минус $15-20^\circ\text{C}$. Нашите наблюдения показват нещо по-различно. Преди години от най-голямото дърво от каменен дъб в региона на Бургас (разсадник в м. Мадика) събрахме голямо количество семенен материал, който засяхме още същата есен при спазване на всички технологични изисквания. През следващата пролет отчетохме отлична кърняемост и появата

на здрави и жизнени фиданки, с пътни, добре оформени листа. Част от тях залесихме като солитерни на сънчеви и на сенчести места, а от останалите създадохме живи плетове. Констатирахме изключително стабилен и бърз растеж от май до втората половина на декември. Поведението на фиданките беше както при повечето наши местни дъбове - няколко растежа на сезон, редувщи се с по-къси или по-дълги паузи. На някои места растежите бяха 7 дори 8, което най-вероятно се дължи на добрите климатични условия и увеличения вегетационен период. Потвърдиха се констатациите, че видът е невзискателен към почвените условия, атмосферната влажност и осветлението. С цел не само наблюдения, но и популяризация раздадохме на любители фиданки на каменния дъб, които бяха залесени и на места със сурови и люти зими. Нашите констатации са, че навсякъде дръвчетата показват много добър растеж и не са компрометирани от студа по никакъв начин.

Същевременно дървото, от което взехме семенен материал, вече е 45-годишно, с височина 15 м, и е в отлично състояние (сн. 2). Справките, направени в метеорологичните станции, показваха, че през този времеви период е имало няколко много студени зими, при които в продължение на 40-45 дена температурите са се задържали под минус 20°C . Въпреки това дървото не е пострадало по никакъв начин. В други региони на страната (Хисаря, парк „Евксиноград“, дендрарий „Малко Търново“, Източна Стара планина) температурите са падали и до минус $25-27^\circ\text{C}$, но дърветата от каменен дъб са оцелели.

На тази база можем да направим категоричния извод, че видът може да се залесява и да расте добре не само в топлите райони на България, но и там, където температурите достигат ниски стойности. Освен като изключително сухоустойчив и най-мразоустойчив от всички вечнозелени дъбове, каменният дъб има и висока декоративна стойност. Поради това той може да заема основно място в ландшафтни, крайпътни и градски залесявания, за създаване на живи плетове. Според нас, ако се увеличи участието му в залесителната дейност, след време може да се надяваме и на известен, макар и минимален, добив от ценната му и много скъпа дървесина.

Екземпляри от две поколения каменен дъб с височина 15 и 7 метра

Проф. Никола КОЛЕВ на 90 години

Роден е на 11.05.1926 г. в с. Петково, Смолянска област. През 1953 г. завърши Лесотехническия факултет на Селскостопанската академия в София. Трудовата му дейност започва в УОСС - Юндола, където е директор до 1960 г., след което постъпва в Софийското горско стопанство като зам.-директор до 1977 година.

Във ВЛТИ (сега ЛТУ) става хоноруван преподавател през 1975 година. От 1977 г. е старши научен сътрудник, а от 1987 г. - професор, в Катедрата по екология и опазване на природната среда, където работи до пенсионирането си през 1991 година.

Проф. Никола Колев е първият университетски преподавател по екология и опазване на природната среда във ВЛТИ и под неговото ръководство са разработени първите учебни планове и програми по тази дисциплина. Водещ преподавател е по основи на екологията, опазване на природната среда и защитените природни територии.

Проф. Колев е заместник-ректор на ВЛТИ през 1979-1983 г., член на Академичния и на Факултетния съвет, на научните съвети по екология и опазване на природната среда, Научно-координационния център по екология при БАН и други.

Научните приноси на проф. Никола Колев обхващат различни направления в областта на екологията и опазването на природната среда - установяване на възможностите за интродукция и натурализация на дървесни видове от различен географски произход, изучаване на екотиповото и формовото разнообразие на белия бор и смърча, влияние на абиотичните фактори върху възстановяването и развитието на горските екосистеми.

Негови са и редица приложни разработки - метод за биотехноло-

гия за присаждане на иглолистни видове от сем. Пинацея в природна среда, възможности за семенно и вегетативно размножаване на фиданки от иглолистни и широколистни видове и други. Създава екологични и географски култури от различни видове и произходи за проследяване на натурализирането и растежа им и създаване на семепроизводствени градини. Автор е на над 150 публикации. Самостоятелно и в съавторство публикува редица книги, сред които „Присаждане на горски дървета“ (1977), „Единна система за екологично образование“ (1984), „Народни паркове в България“ (1984), „Горите на България - състояние и проблеми“ (1989). Взема активно участие в международни форуми. Специализира в редица европейски страни.

Проф. Колев заема редица обществени длъжности в ръководствата на СЛБ, НТС по лесотехника, Съюза на учените в България, член е на редколегията на сп. „Гора“ и редакционния съвет на в. „Българска гора“. Той взема активно участие във възстановяването на Дружеството на българските лесовъди през 1990 г. и е първият председател на учредения на 12.10.1990 г. Независим съюз на лесовъдите в България. През 1991 г. по идея на проф. Никола Колев Съюзът започва да издава в. „Силва“, който просъществува две години.

Сред получените високи правителствени отличия проф. Колев е носител на ордените „Кирил и Методий“ - I и II степен.

Неоспорим е приносът на проф. Колев в изграждането на организационната структура на Съюза на лесовъдите в България, определянето на целите и задачите му като независима и неполитическа организация, утвърждаването на демократични принципи и норми в съюзния живот и издигане на ролята и мястото на българския лесовъд в обществено-икономическото развитие на страната.

Инж. Богдан БОГДАНОВ

Инж. Светослав МЕТАНОВ на 70 години

Роден е на 15.05.1946 г. в с. Поибрене, Пазарджишко област. Завърши ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“, през 1972 година.

Същата година започва работа като лесничий в Горскостопанския комбинат в Пазарджик. През 1973 г. работи като началник на ловен участък в Представително ловно стопанство „Мургаш“ - м. Витиня.

От 1974 до 1984 г. е началник на ГПУ в Учебно-опитното горско стопанство „Г. Ст. Аврамов“ - м. Юндола.

През 1984-1986 г. е на работа в Република Коми като началник на производствено-техническия отдел в ГПП - Благоево.

След завръщането си през 1986 г. започва работа в Горско стопанство - Селище, като механик. През 1987 г. постъпва като за-

местник-директор в ГС - Ракитово, а през 1991 г. става директор на стопанството. Като директор инж. Метанов извършва ремонт на административната сграда, построява ловен дом в м. Чукурска поляна, организира международен ловен туризъм, открива централен склад за продажба на добитата дървесина и цех за бичене на дървени материали.

В периода 1993-1995 г. е главен експерт по охрана на горите в Комитета по горите.

В началото на 1995 г. започва работа като директор на ДЛС „Чепино“ във Велинград, а след закриването му до 1997 г. е заместник-директор на ДГС - Велинград. След неколкократни промени на местоработата извън системата на горите, през 2003 г. инж. Метанов постъпва в Регионалното управление на горите - Пазарджик, като експерт по охрана на горите. През 2009 г. се пенсионира.

Инж. Борис ГОСПОДИНОВ

Форест Логистик ЕООД

ПРАВИ ПРОДУКТИ, КОИТО ТИ САМИЯТ МОЖЕШ ДА ПОЛЗВАШ С ЛЕКОТА!

Контролна пластина „Универсална“

- ♦ Абсолютна четимост на обозначенията върху марката, независимо от атмосферни влияния!
- ♦ Идентификация и непоправимост на маркирация лесовъд - допълнение към неговия „почерк на маркиране“!
- ♦ Универсалност - приложение при маркиране на лежаща/стояща маса!
- ♦ Намаляване до минимум на домаркиране на насажденията!
- ♦ Лесна приложимост без задялване при дебелина на кората до 1-2 см!
- ♦ Възможност за надграждане със специализиран софтуер за маркиране!

Пластина за лежаща дървесина

- ♦ Абсолютна четимост на обозначенията върху марката, независима от атмосферни влияния!
- ♦ Лесна приложимост независимо от дървесния вид!

Инструменти за работа в горите

- ♦ Чипинг - чук
- ♦ Кобур пълнител
- ♦ Чанта за пренос на пластини
- ♦ Ръчни инструменти
- ♦ Измервателни уреди

Други дейности

- ♦ Търговия със специализирана горска техника
- ♦ Търговия със специализиран спрей и кредит за маркиране
- ♦ Изработка на проекти по ПРСР 2014-2020
- ♦ Подготовка за сертификация по FSC CoC
- ♦ Консултации свързани с горско стопанство

Специализирани софтуерни решения за горския бизнес

- ♦ Софтуер за GPS за работа в полеви и горски условия
- ♦ Софтуер за издаване на електронни превозни билети
- ♦ Софтуер за логистика на дървесни и недървесни продукти

GPS за работа в горски условия

Модел: M3 Black
Произход: Корея
Процесор: двуядрен 1Ghz
OS: Microsoft Mobile 6.5
 GSM/GPRS мрежите е 3G+ (HSDPA/HSPA+)
 Wireless и Bluetooth; GPS
Дисплей: 3.5"
 Хардуерна клавиатура и висока степен на защита - IP 67

Изберете Професионално PDA устройство за експедиция на дървесина в горски условия

Модел: M3 SM 10
Произход: Корея
Процесор: 1,2 GHz Quadcore
OS: Android 4.3 Jelly Bean GSM/GPRS мрежите е 3G+(HSDPA/HSPA+) Wireless и Bluetooth Class II, v4.0; A-GPS
Дисплей: 5" HD TFT LCD
Степен на защита - IP 67
Батерия Li-ion от 6100 mAh
Работната температура е от -10 до +60° C
В комплект с мобилен принтер DPP 250!

Специални ценови предложения за лесовъди на частна практика и общини!

Индивидуални оферти според реалните потребности на клиента!

Цялостни технологични решения за горското стопанство!

„Форест Логистик“ ЕООД

София 1336

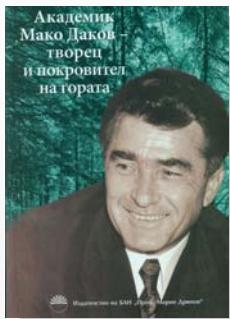
ж.к. „Люлин“ 6, блок 610Б, вх. Б, ап. 3

+359 876700882

forestlogistic.alle.bg

logisticforest@gmail.com

Нови книги

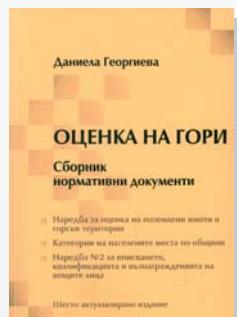

Академик Мако Даков - творец и покровител на гората. Сборник от спомени. Издателство на БАН „Марин Дринов“, София, 2016 г., 127 стр.

Книгата е издадена по случай 95 години от рождението на видния български лесовъд, учен, ръководител на горското дело и държавник akag. Mako Dakov (1920-2006 г.). Неговото име е свързано със забележителна национална програма за залесяване, осъществявана през втората половина на XX в., благодарение на която горският фонд на страната се увеличава с милиони декари. Неговата дейност остави трайна следа в развитието на горското стопанство и горската промишленост на България и в сферата на научните изследвания и подготовката на кадри. Akag. Mako Dakov осъществяваше не само успешна ръководна, преподавателска и изследователска, но и държавническа дейност. Шест пъти е избран за депутат.

В сборника са събрани спомени на хора, работили и общували с него - Христо Въчовски, Лазар Пандев, Георги Костов, Иван Стоянов, Георги Йорданов, Нино Нинов, Никола Колев, Иван Илиев, Христо Цаков, Цвета Найденова, Любен Ванчев, Александър Арсов, Кирил Първанов, Димо Кънев, Янcho Найденов. Подчертани са

не само професионалните, но и моралните принципи на akag. Mako Dakov. Съставители на сборника са akag. Васил Сгурев и akag. Александър Александров.

Даниела Георгиева. Оценка на гори. Сборник нормативни документи. Издателство „Авангард Прима“, София, 2016 г., 197 стр.

Шестото актуализирано издание представя последните нормативни документи за изготвяне на стойностна оценка на горски имоти. В сборника ще намерите „Наредба за оценка на поземлени имоти в горски територии“ и свързаните с нея приложенията; Актуални категории на населените места по общини за цялата страна към май 2016 г.; „Наредба за вписването, квалификацията и възнагражденията на вештите лица“ (Наредба № 2). Сборникът с нормативни документи за оценка на гори е ценно помагало за практикуващи независими оценители на поземлени имоти в горски територии, за студенти по горско стопанство и стопанско управление в ЛТУ и за всички, които се интересуват от тези въпроси.

Wood-Mizer
from forest to final form

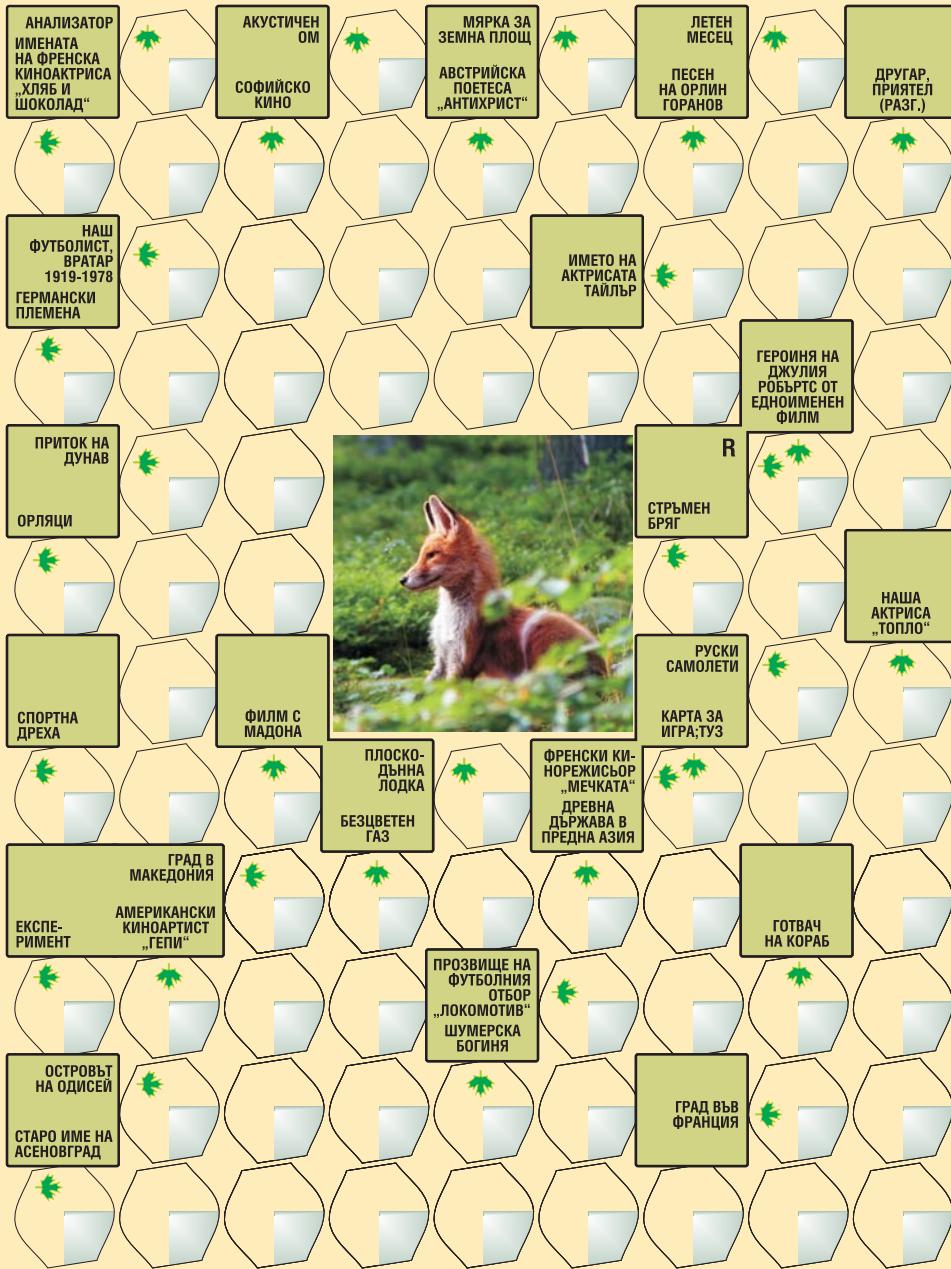
LT 15
SAWMILL SERIES

Икономично и надеждно решение
Популярен със своето качество,
големи възможности и достъпност.
Този банциг прави всичко - от дребни поръчки
до професионална работа.

**За дървесината.
За хората.**

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. Стар Лозенски път 38
office@ecotechproduct.com
тел/факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35
тел: 089 913 31 10

www.wood-mizer.bg

РЕЧНИК: АВА, ВЕЛЕС, ЕЛАМ, ЕРИН.

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 4/2016:

ВОДОРАВНО: Алида Вали. Алан. Нар. Стиkeri. Ат. АН. Ине. „Ола“. Ит. Ока. Оса. Отолит. Ол. Сирене. ЕМИ. Алов (Александър). Авал. Коса.

ОТВЕСНО: Платан. Колев (Тодор). Илитерат. Ма. Адак. Осил. Ане. Юли. Ив. Ирак. Ани. „Отело“. Ела. „Алис“. Нос. Ирина Тасева.

Саморасладци

Буди се посреднощ старият горски бай Нено Балканджията и гле-га - крадец.

- Какво търсиш? - пума го горският.
- Пари - отговаря онзи.
- Ха! Събуди ме, като намериши!

Прибира се видимо подпийналият Нено в 1:00 часа от кръчмата.

- Къде ходи досега? - разбужда се жена му.
- В кръчмата.
- Как мака в кръчмата, като тя работи до 12 ч. и е на две къси преку омък?
- Къси, ама широ-о-о-оку! - отговаря бай Нено.

Внуцът на стария горски - Ненчо, пума:

- Дядо, защо бонбоните са обвити в станиол?
- За да може в цялата къща да се чува как баба ти отслабва.

- Булка, умре отивам за риба - заявява бай Нено.

- Знам, скумрията звъня дава пъти.

Говорят си Неновица и съседката, която недочува.

- Тази година - оплаква се жената на горския - хич не е плодородна. Красавичките - такива (показва малкото си пръстче), доматите - такива (съзва в кръг показваща и палеца си)!

- Не се притеснявай - успокоява я приятелката. - Може да е добър по уша!

Наближава 22:00 часът. Бай Нено облича парадната униформа, слага обично от одеколона и се готови да излиза. Неновица го пума:

- Къде тръгна по това време?
- Отивам за риба - спокойно отговаря той. - Ти заключи след мен и не ме чакай.

Излиза от стаята и Неновица, като след малко се връща пременена.

- А ти къде отиваш? - учудено я гледа Нено.
- При мама, ще садим ягоди в градината.

Обичай България 140 години родолюбие

Тежко на оня народ, който се самоотрича и самоунищожава. Народ без доверие в силите си, без обичъкъм своето, колкото и скромен и да бъде, е народ нещастен.

Иван Вазов

Един от ярките ми детски спомени е малкият практис на Новоселския манастир, където години наред се съхраняваха черепите на жестоко убитите по време на Априлското въстание в светата обител монахини.

Сякаш тогава, през тази гледка, през историята за Новоселското въстание от 1876 г. - вцепеняващ разказ за смелост, саможертва, преданост и вяра, в която участвава цялото население - редом с мъжете и жените, и децата, и старците, и свещениците, и монахините, започнаха да осъзнават смисъла на думата родолюбие. После, с годините, значението ѝ избледня и тя постепенно изчезна от речника ни, сякаш беше срамна дума.

Но всяка година по 24 май историята оживява в старопланинския град Априлци. Създаден преди 40 години от селата Острец, Ново село, Видима и Зла река, сгущен в полите на Централен Балкан, в подножието на върховете Ботев и Мара Гуцук, градът пази историята като светиня. Всяка година родолюбиви българи се събират, за да направят възстановка на трагичните събития, да възкресят този славен и мрачен къс от историята, да възкресят онът смисъл на родолюбието, който нашите предци са влагали, когато са продавали нивите си, за да си купят оръжие и да оставят костите си из Балкана. 140 години след Априлското въстание не е нужна паметника, а памет. Не е нужно да пренаписваме „Епopeя на забравените“, а да я помним. Родолюбието не е архаизъм.

Юлия СЪБЧЕВА

 Husqvarna®

www.husqvarna.bg

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕОД, София 1799, бул. "Андрей Ляпчев" 72, тел.: 02 8099443, 02 8099420
e-mail: info@husqvarna.bg